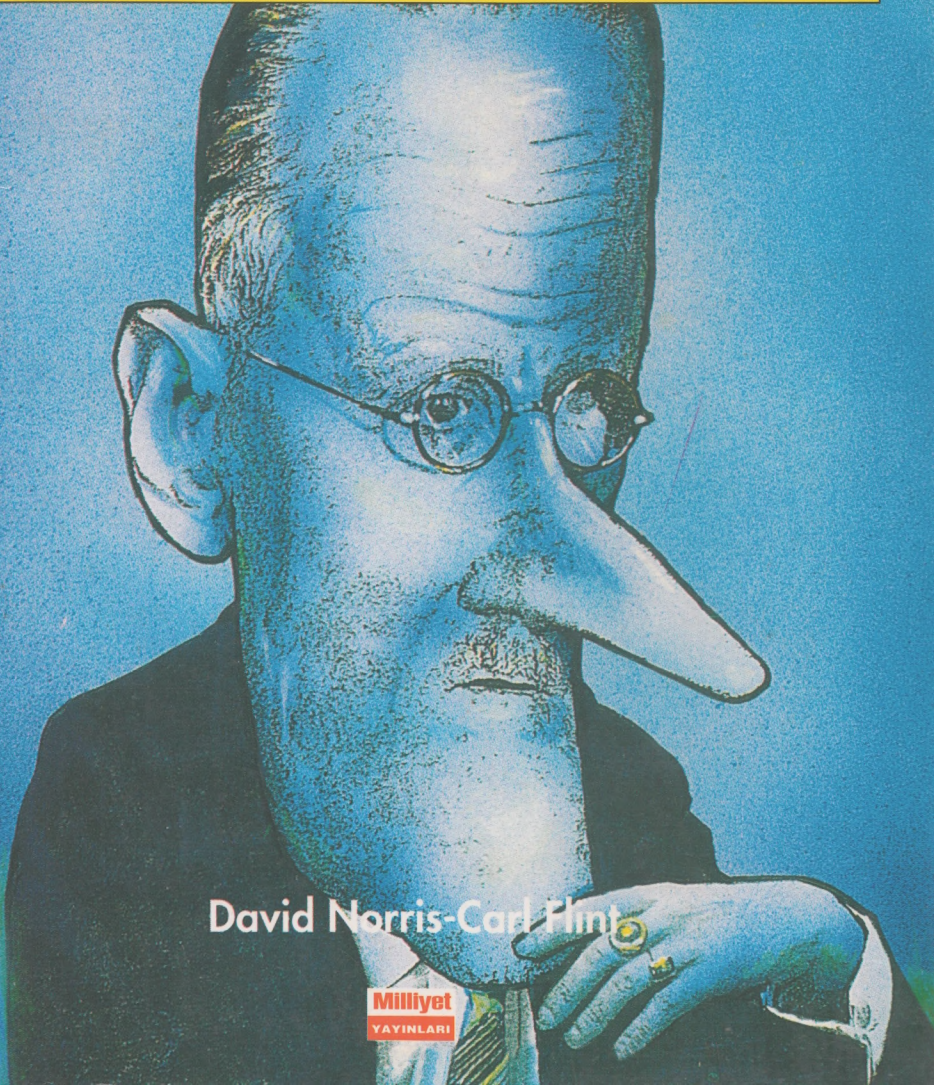

Ç İ Z G İ L E R L E

Joyce

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN

David Norris-Carl Flint

Milliyet
YAYINLARI

Ç İ Z G İ L E R L E

Joyce

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN

David Norris ve Carl Flint

Milliyet
YAYINLARI

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN
JOYCE

Orijinal Adı:
JOYCE

© Türkiye Yayın Hakları:
AD Yayıncılık A.Ş.
Kesim Telif Hakları Ajansı aracılığıyla,
Text Copyright © 1994 David Norris,
Illustrations Copyright © 1994 Carl Flint.

1. Baskı:
Ağustos 1996
ISBN 975 - 325 - 227 - 7

Yazan:
David NORRIS, Carl FLINT

Çeviri:
Ülkü TAMER

Genel Yayın Yönetmeni:
Yalvaç URAI

Yayın Koordinatörü:
Gülşün Adıgün ÇARKOĞLU

Sorumlu Müdür:
Necati GÜNGÖR

Kapak ve Grafik Uygulama:
Ayşe AKYÜREK

Düzeltili:
Bilge Ayşegül ŞAHİN

Basıldığı Yer:
Doğan Yayın Holding A.Ş.
Doğan Medya Center, Bağcılar 34554-İSTANBUL
Tel: 0.212.505 61 11, Faks: 0.212.505 61 31

Joyce'un Anahtarı Dildir

Günün birinde Zürih'te, **Ulysses**'i yazd ı sıralarda, arkadaşı Frank Budgen'e rastladı Joyce. Görülmemiş bir mutluluk içindeydi. Başarılı bir gün ge irmişe benziyordu.

Müziğe yatkın bir kulağı vardı Joyce'un; düzyazının "sesi" onun için son derece önemliydi. Okur için altın bir kural: **Kuşkuda olduğun zaman yüksek sesle oku.** Joyce'da, en karamsar anlarda bile, zengin bir mizah damarı vardır. Bazen kahkahalar attırır, bazen de sadece en dikkatli okurun dudaklarında ince bir gülümseme yaratır.

Sert Bir Gerçekçi

James Joyce, yaşamı boyunca, sanatına sarsılmaz bir bağlılıkla sarılmıştı. Yoksulluk, hastalıklar, aile sorunları ya da dünya savaşları hiç etkilemedi onu, çoğu kere yanlış anlaşılmış "deha"sının buyruğundaydı sadece.

Joyce'un hammaddesi dildi; onu, daha çok şiirin gerektirdiği deneylerden geçirdi ve en yüksek düzeyine ulaştırdı. Konusuna, kişilerine de aynı titizlikle eğildi. Daha önce sanat konusu olamayacak kadar kişisel, içten ya da tehlikeli görülen insan deneyimlerini, kesin bir gerçekçilikle dile getirdi. Özellikle, Victoria döneminin cinsellik anlayışını saran örümcek ağlarını parçaladı, onu devrimci olarak nitelendirilebilecek bir dürüstlikle ele aldı. Bunu yaparken, insanın ruhsal gelişiminin cephelerini yığitçe genişletti.

Dublin 1904

Joyce, her şeyden önce, kent yaşamının çağdaş belgесisiydi.

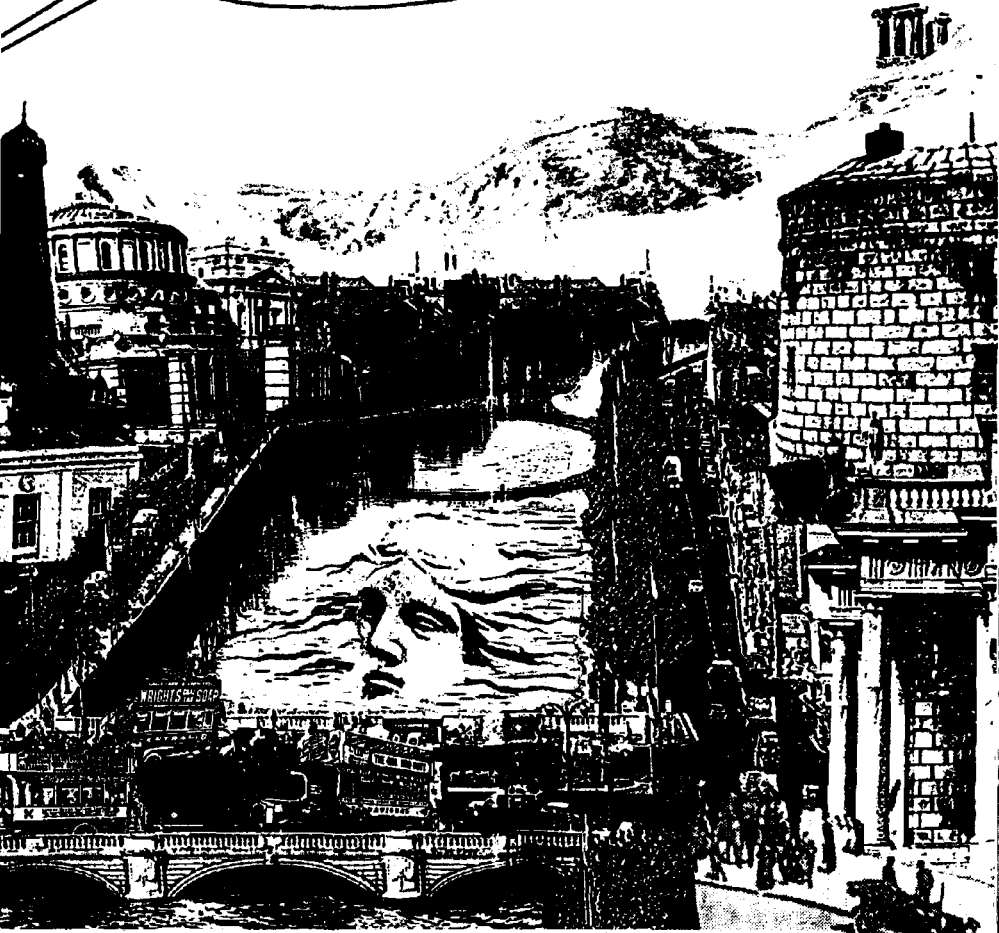
İlk olarak 1904'te terk ettiği Dublin'e 1912'ye kadar dönmedi. Yine de, yaşamının geri kalan sürgündeki 28 yılında Dublin'den başka bir şey üstüne yazmadı.

Joyce için, zaman içinde donmuş bir kent oluverdi Dublin - 1904'te Edward döneminin kenti, atlı arabalarıyla, gaz lambalarıyla, İngiliz askerleriyle, saygınlıkla boyun eğmişliğin el ele yürüdüğu, 500 bin kişinin yaşadığı bir kent.

Arkada Dublin Dağları, uykuda birini sarıp sarmalarcasına kenti kavrayan körfez ve dağların eteklerinden kopan, denize akmadan önce geniş bir kıvrımla sokakları dolanan Liffey Irmağı, Joyce'un Anna Livia'sı. Dublin'in İrlanda dilindeki adı **Baile Atha Cliath**'dır: Engeller geçidinin kenti. Irmağı geçmek için uygun bir yer.

Bir Avrupa başkenti
olabilecek kadar büyük, ama bir
bütün olarak kavranabilecek kadar
da küçük bir kentte doğduğum için
talihliyim.

Dublin 1000 yıl kadar önce Vikingler tarafından kurulmuştu (Ama yüzyıllar öncesinin Ptoleme haritasında bir yerleşim birimi olarak gösterilmiştir).

18. yüzyılda başkentte bağımsız bir parlamento kurulduğu zamanlarda Dublin çok parlak bir dönem yaşamış, ama parlamento 1800'de Birlik Yasası'yla kaldırılınca bu dönem sona ermiştir.

Aristokrasinin büyük yapıları önce yükselen Katolik burjuvazisine, sonra da kiracılara bırakılmıştır.

Bir zamanlar Dublin'in en gözde caddesi olan Henrietta Sokağı'nı bakın nasıl anlatıyor Joyce:

“... sokağı kirli çocuklar doldurmuştu. Yolun üstünde dikilip duruyorlar, koşuyorlar, aralık kapıların önündeki merdivenlere tırmanıyorlar ya da eşiklere fareler gibi çömeliyorlardı... Bir zamanlar içlerinde eski Dublin soyluluğunun yüceldiği büyük hayalet yapıların gölgesinde o hayvansı yaşamını ustaca sürükledi.”

Dublin'in "eski soyluluğu", James Joyce'un geldiği Galya ve Katolik kökenli İrlanda'dan değil, azınlıktaki kibirli Protestan "seçkin"lerden kaynaklanıyordu.

Geçmişin bu yüce kişilerinin egemenliğini kanıtlayan belirtiler, kent haritasında da görülebilir. 18. yüzyılın en büyük toprak sahiplerinden Henry Moore, Drogheda Kontu, adını Dublin'in merkezine yazdırmıştır.

Dublin Saplantısı

Joyce, babası John Stanislaus Joyce'la Dublin'de yaptığı gezintilerde hatırı sayılır bilgiler topladı: "18. yüzyılda Buck Whaley adlı bir düzenbaz, girdiği bahsi kazanmak için Kudüs'e kadar yürüyerek gitmiş ve kent duvarlarında top oynamıştır. Siyasal bir suikaste karışan bir adam vardı, takma adı Keçi Yüzen'di; dolandırıcı Francy Higgins..." Bu renkli kişiler, sonraları Joyce'un yapıtlarının sayfalarında belirecekti.

Çocukken bile, araştırmacı bir kafası, unutmayan bir belleği vardı Joyce'un; bakın, babası ne diyordu:

Orta yaşlardayken, Dublin'e dönüp dönmeyeceği sorulmuştu Joyce'a. Yazar, "Dublin'den hiç ayrıldım mı sanki?" diye yanıt vermişti. " ld ğ mde, yüreğimin ortasına kazılmış bulacaklar Dublin'i."

Kenti çok seviyordu, ama bu konuda duygusal değildi. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Trieste'de yaptığı bir konuşmada şunları söylemişti: "Dublinliler benim hemşerilerimdir; ama konuşurken, onlar gibi 'benim sevgili pis Dublin'im' demem. Dublinliler, bu kıtada ya da bu adada gördüğüm en umutsuz, en yararsız, en güvenilmez kişilerdir. İşte bunun için İngiltere Parlamentosu dünyanın en büyük palavracılarıyla doludur."

Dublin'in Arşivcisi

Dublin günün birinde
yok olursa, benim
sayfalarımın yeniden
yaratılabilir.

Bu böbürlenme pek yerinde değildir. Joyce'un yazdıklarında kentin mimarisiyle ilgili ayrıntılar azdır. Joyce, yapılardan çok onların içinde barınanların yaşamlarıyla ilgileniyordu. Onu çeken, kentin ahlaksal ve psikolojik görünümüydü.

"Joyce, Joyce, bir hiçtir Joyce - Dublin ritimlerinden gelme, köksüz, ailesiz biri." (George Moore, İrlandalı yazar, 1922)

James Joyce, 2 Şubat 1882'de, bazılarının söylediği gibi Dublin gecekonduarında değil, Victoria döneminin kırmızı tuğla duvarlı evleriyle dolu sakin Rathgar mahallesinde, Brighton Alanı 41 numarada doğdu.

Huzurlu bir aile çevresinde büyüdü, küçük yaşta müzik kültürü aldı. Annesi de babası da operayla ilgileniyordu; ikisinin de sesleri güzeldi.

Joyce, Victoria döneminin sevilen baladlarından ve operalardan parçalar da koydu yapıtlarına; ama onlara hep bir mizahçı gözüyle yaklaştı.

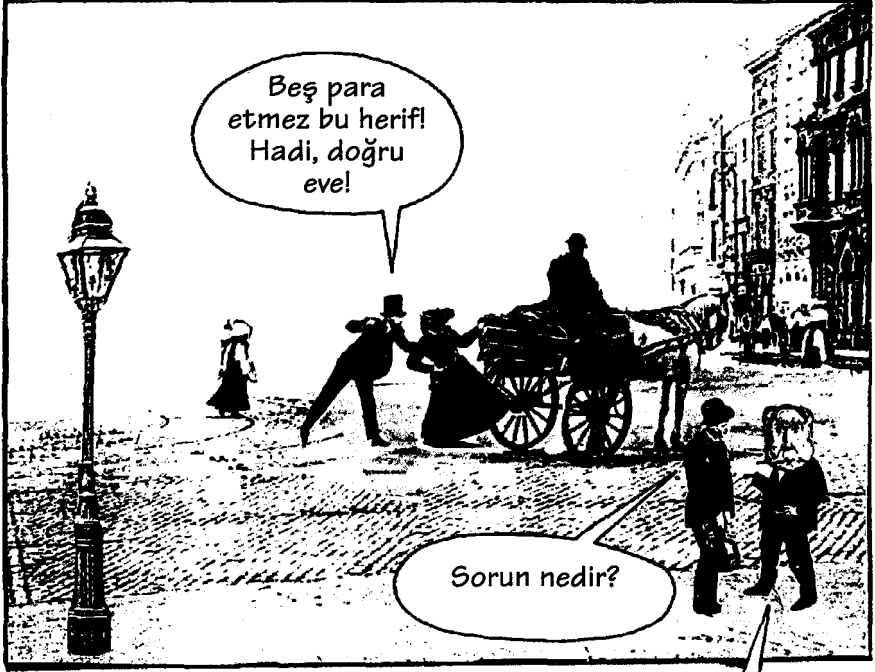
John Stanislaus Joyce, başlangıçta örnek bir babaydı; çocuğuyla çocuk oluyor, ona masallar anlatıyor, şarkılar söylüyordu.

Bir varmış bir
yokmuş, bir muuinek
varmış; bu muuinek bir
gün yolda yürürken
küçücük bir
çocuğa
rastlamış.

Joyce bu “muuinek”i unutmadı, ilk romanı **Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi**’nin başlangıcında kullandı.

Annesi, Mary Jane Murray, Longford'lu bir şarap tüccarının kızıydı; sessiz, sakin, huzur arayan bir kadındı. Bir ayyaşla evlendiğinin ve bir dahi doğurduğunun farkında bile değildi başlangıçta. Babası, kızının serkeş John Joyce'la arkadaşlığına karşıydı ve bu evliliği önlemek istiyordu.

Ne olacak, hep aynı hikâye: Güzel kızla gaddar babası.

Dante'nin Cehennemi

Joyce'un eğitimi evde, halası Bayan Hearn Conway'in gözetiminde başladı. Yazarın **Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi**'nde Dante Riordan olarak geçen Bayan Conway, tıpkı Dante gibi cehenneme pek "meraklı"ydı.

James ile kardeşi Stanislaus'u "Son Gün" adlı bir tabloyu göstermek için Ulusal Galerî'ye götürdü.

“Oyar Gözlerini...”

James, 4-5 yaşlarında, mahalledeki eczacının kızı Eileen Vance ile evleneceğini söyledi. Eileen Protestan olduğu için küplere binen Dante, onu kovalamaya başladı. Her zamanki gibi olaya Bayan Joyce el koyup Dante’yi yatıştırdı.

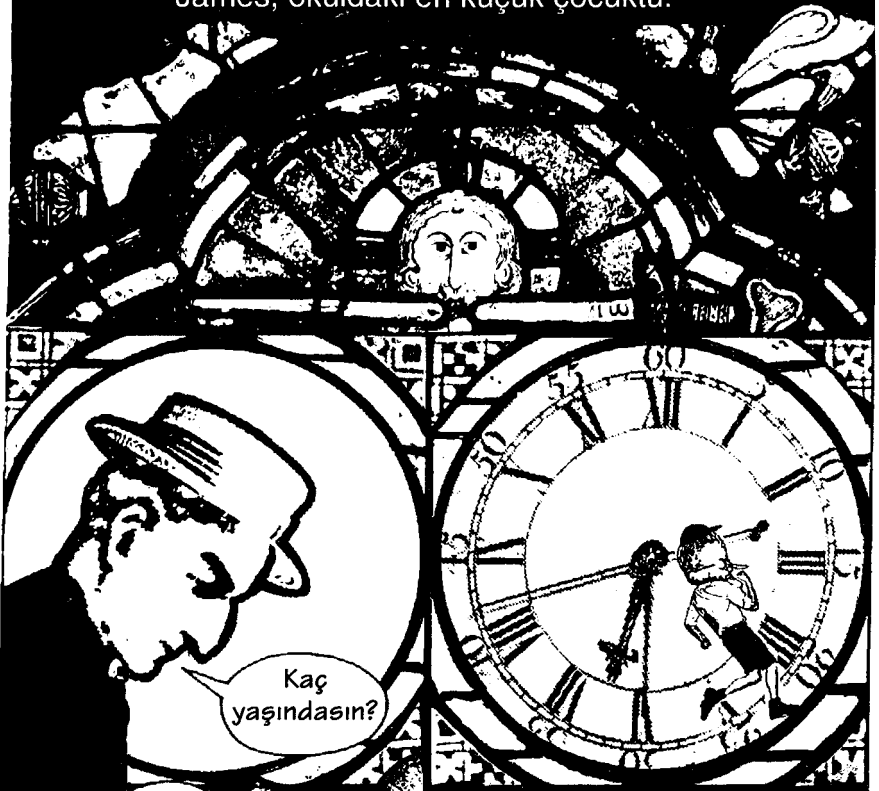
Portre’de bu olay da yer almaktadır.

Okul Günleri

1888 Eylülü'nde, altı buçuk yaşındayken, annesiyle babası Joyce'u Kildare'deki yatılı bir Cizvit okuluna, Clongowes Wood College'e yazdırdı.

James, okuldaki en küçük çocuktur.

Kaç
yaşındasın?

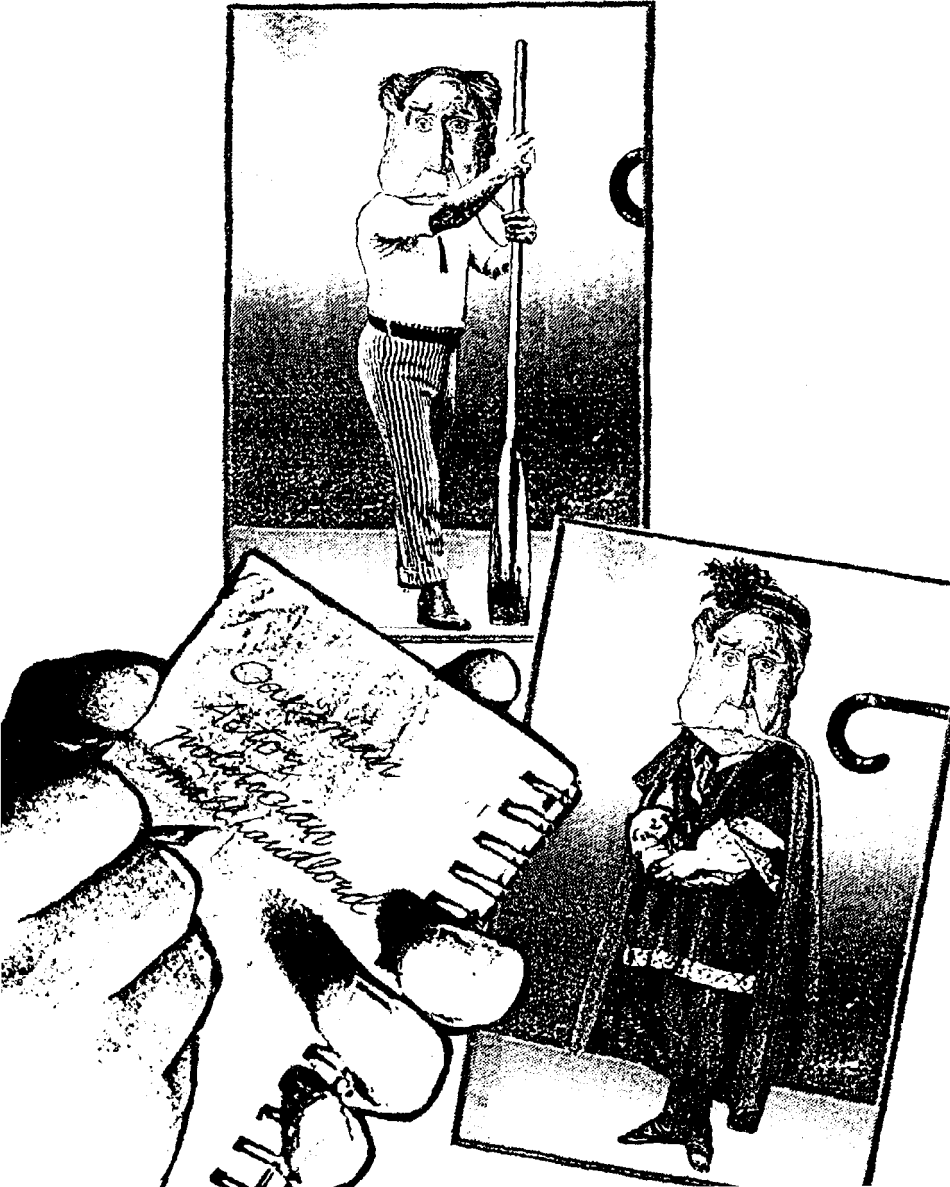
Altı
otuz.

“Altı otuz”, bir süre takma
adı oldu Clongowes’da.

Başarılı bir öğrenciydi, ama
beceriksizliği yüzünden
takım oyunlarında
dışlanıyordu. İyi bir koşucu,
bunun sonucunda da yalnız
bir bireyci oldu. Okulun
ceza defterine “kaba sözler
sarf ettiği” yazıldı; ufak
tefek suçlar da işliyordu. Bu
tür suçların cezası, kayışla
dövülmekti.

Bu arada, babasının politika ve içki düşkünlüğü yüzünden, aile ekonomik sıkıntıya düşmüştü. Babasının bu tür merakları **Portre**'nin sonunda anlatılır.

“Bir tıp öğrencisi, bir kürekçi, bir tenor, amatör bir oyuncu, bağırıcı bir politikacı, küçük bir toprak ağası, küçük bir yatırımcı, bir ayyaş, bir dost, bir masalcı, birinin sekreteri, içki fabrikasında bir görevli, bir vergi memuru, bir müflis, şimdi de kendi geçmişinin övgücüsü.”

John Stanislaus Joyce, Cork'daki tıp okulunda ilk yılını başarılı bir öğrenci olarak geçirmiş, ama daha sonra tiyatroya ve maçlara daha çok merak sarmıştı.

Hangi işe el attıysa başarılı olamadı; ailesinin parasal desteğini de değerlendiremedi. Evliliğinin ilk yıllarında ona ailesi destek oldu yine.

Büyükbabası John O'Connell, Katolikliğin yayılmasında öncülük ettiği için "Kurtarıcı" olarak anılan 19. yüzyılın ünlü politikacısı Daniel O'Connell'in kuzeniydi. Torununa, 21 yaşına bastığı 4 Temmuz 1870'de 1.000 sterlin gibi hatırı sayılır bir para vermişti.

John Joyce, parayı alır almaz aynı ay patlak veren Fransa-Prusya savaşına katılmak için Fransa'ya gitmeye kalktı. Annesi öfkeyle peşine düştü onun; oğlunu Londra'da yakalayıp Cork'a getirdi.

Aşırı Cumhuriyetçilere katılıp yaptığı çılgınlıklar yüzünden, annesi 1874-1875'te onunla birlikte Dublin'e taşındı. Orada, Henry Alleyn adlı bir Cork'lunun kurduğu içki fabrikasına ortak oldu.

Bu olayın yankıları **Dublinliler, Portre, Ulysses ve Finnegan'in Uyanışı**'nda yer aldı.

John Joyce daha sonra politikayla ilgilenmeye başladı. Dublin'deki Birleşik Liberaller Kulübü'nün sekreteri olarak 18 Nisan 1880 genel seçimlerinde etkin bir rol oynadı ve Dublin'in iki Muhafazakâr milletvekilinin, Sir Arthur Guinness ile James Stirling'in yeniden seçilmelerini engelledi.

O günü hiç unutamam; seçimlerin yıldızıydım. Herkes kutladı beni. Üyelerden 100'er sterlin aldım. Tanrım, gecenin üçüydü, heyecan doruktaydı, günün kahramanıydım, seçimleri benim kazandığımı söylüyordu herkes. Ben hayatımda böyle şampanya içildiğini görmedim. Mantarlarını bile çıkarmıyor, şişelerin başlarını mermer tezgâha vurarak parçalıyorduk.

Bu zafer gecesi **Finnegan'in Uyanışı**'nda da anlatılmıştır.

John Joyce, zafer sarhoşluğu içinde, ertesi ay, 5 Mayıs 1880'de Mary Jane Murray'le evlendi. Yaşamında ne kadar "müsrif"se, baba olarak da o kadar verimliydi; tam on üç çocuk sahibi oldu; bunlardan onu yaşadı. James Joyce, ailenin ikinci, ama yaşayanlar içinde en büyüğüydü. John Stanislaus, alıştığı yaşam biçimini sürdürebilmek için mülklerini boyuna ipotek ettiriyordu.

Parnell'in Yükseliş ve Düşüşü

John Stanislaus, çocuk yapmanın yanı sıra, milliyetçi lider Charles Stewart Parnell'in büyümesine kapıldı. İngiliz-İrlandalı kanından gelme Parnell, aristokrat ve Protestandı. Ama sokaktaki adam onu "İrlanda'nın Taçsız Kralı" olarak adlandırıyordu.

Parnell'in görkemli yükselişi, Joyce ailesinin hızla düşüşüne yol açtı.

1891 güz döneminde, ailenin içine düştüğü parasal sıkıntı yüzünden, 8 yaşındaki James, Kildare'deki okuldan alındı.

Parnell'in de sonu yakındı!

Parnell, bir başka politikacının, Yüzbaşı William O'Shea'nın karısıyla ilişki kurmuştu. Aslında herkes biliyordu bunu. Ama bu ilişkinin halka açıklanması, Parnell'in sonu oldu.

Şimdiki gibi, o zaman da çapkınlık ve sürekavı, Britanya'daki egemen sınıfın en gözde sporlarıydı!

Parnell'in düşüşü, Joyce'ların da yıkılışı oldu. Bu olay, genç James'i derinden etkiledi. Parnell, onun bütün düzyazılarında "mitolojik bir figür" olarak yer aldı.

John Stanislaus ile kafadarlarının anlattıklarına dayanarak, Joyce yayımlanan ilk yapıtında Parnell'in çöküşünü anlattı. "Et tu, Healy" adlı bir şiirdi bu; Parnell'e sırt çevirenleri, özellikle hain teğmeni Tim Healy'yi hedef alıyordu.

Şiirin baskısı ortada yoktur bugün, sadece Joyce'un kardeşi Stanislaus kısa bir bölümünü anımsamaktadır.

zamanın kayalıklarına kurmuş kartal yuvasını
çağımızın gürültüleri artık
tedirgin edemeyecek kendisini orada

Babası, Papa'nın bilgilerine sunulmak üzere, şiirin bir kopyasını Vatikan kitaplığına göndermişti. Bu kopya da bulunamamıştır.

Parnell'in gözden düşmesi, John Stanislaus'un kendini içkiye vurması için güzel bir bahane olmuştu. Aile kentin varoşlarına taşınmak zorunda kaldı.

Ailenin kırık dökük eşyaları arasında ataların yaldızlı çerçeveler içindeki portreleri ve üstünde **Mors Aut Honorabilis Vita** (Onursuz Yaşamaktansa Ölmek) yazılı aile arması bulunuyordu.

James ile Stanislaus, North Richmond Sokağı'ndaki Christian Brothers (Hristiyan Kardeşler) okuluna gönderildi. Baba Joyce, bir rastlantı sonucunda Clongowes College'in eski rektörü, şimdi Belvedere'i yöneten Fr Conmee ile karşılaştı ve bu Cizvit okulunda çalışması için bir öneri aldı.

Joyce bir kere daha “genç bir beyefendi” için gerekli eğitimi almaya başladı. Ama bu, evde sürmeye zorlandığı yaşamla tam bir çelişkiydi. Okulda “İnsanı İnsan Yapan Davranışlardır” ya da “Görünüşe Aldanma” gibi konularda küçük denemeler yazmaya başladı. Bu denemeler hep A.M.D.G. -**Ad Malorem Dei Gloriam** (Tanrı'nın Yüce Şanına)- ile başlıyordu.

Bu denemelerden bazıları, Amerikalı kitap koleksiyoncularının ellerindeki okul defterlerinde hâlâ durmaktadır. Beylik klişelerle dolu, geleceğin edebiyat devi konusunda hiçbir ipucu taşımayan karalamalardır bunlar. Ama gençliğe adım atan çocuğun içinde bir devrim oluyordu o sıralarda. James, İrlanda toplumunun üstüne kurulduğu değerleri sorgulamaya, yoksulluğun ve iç çekişmelerin korkunçluğunu görmeye başlamıştı. Okulda başarılı bir öğrenci oldu; devlet sınavlarında birçok ödül kazandı. Şimdi University College Dublin olan okulun Sanat bölümüne girdi.

Gece Kenti

Edebiyat gibi cinselliği de erken yaşlarda keşfeden Joyce, ergenlik çağında sokak kadınlarıyla düşüp kalkmaya başladı. O sıralarda Dublin'in "kırmızı fenerli" sokağının yakınlarında oturuyordu. Sokağın bulunduğu bölgeye Monto (anayollardan biri olan Montgomery Sokağı'nın kısaltılmışı) ya da Joyce'un **Ulysses**'indeki gibi "Gece Kenti" deniliyordu.

Yazar, bu konudaki deneyimlerini **Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi**'nde dile getirmiştir.

Joyce'un cinsellik açısından erken uyanışı, onun Ortodoks Katolikliği bırakmasının belli başlı nedenlerinden biri oldu. Dinsel inançlara bağlı bir çocuk olarak yetişmişti okulda, ama Kilisenin ahlaksal öğretilerinin insan cinselliğinin gerçeğiyle çeliştiğini gördü.

On numara.
Fıstık Nellie
seni bekliyor.

İyi geceler,
kocacığım! Hadi,
gelsene bana!

Sen misin,
kuşum?

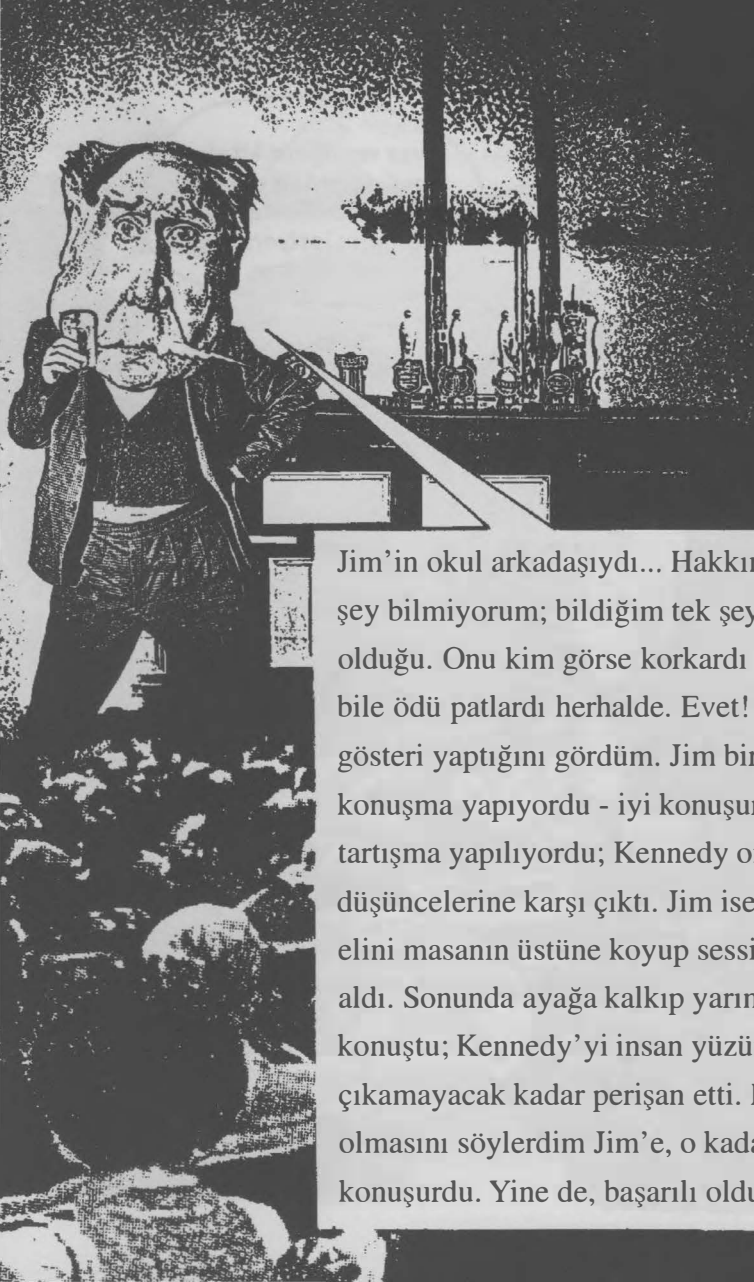
Ibsen'in Savunucusu

Joyce, üniversite sıralarında yapılan bir toplantıda "Oyun ve Yaşam" konusunda düşüncelerini belirtirken Norveçli büyük yazar Henrik Ibsen'den (1828-1906) övgüyle söz etti ve parlak bir konuşmacı olarak belirdi. Ibsen, yıkıcı bir yazar olarak nitelendiriliyordu o sıralarda; Joyce'un konuşmasının yayımlanması yasaklandı.

1905 yıllarında yazılmış **Stephen Hero** romanında o akşamki tartışmadan izler vardır.

Joyce'un babası, Ibsen'e karşı çıkan bu kişinin, sonradan Özgür Devlet'in Başyargıçlığına yükselen Hugh Kennedy olduğunu ileri sürdü.

Jim'in okul arkadaşıydı... Hakkında pek bir şey bilmiyorum; bildiğim tek şey, çirkin olduğu. Onu kim görse korkardı - atların bile ödü patlardı herhalde. Evet! Okulda bir gösteri yaptığını gördüm. Jim bir konuda konuşma yapıyordu - iyi konuşur Jim. Bir tartışma yapılıyordu; Kennedy onun düşüncelerine karşı çıktı. Jim ise sakindi, elini masanın üstüne koyup sessiz sessiz not aldı. Sonunda ayağa kalkıp yarım saat konuştu; Kennedy'yi insan yüzüne çıkamayacak kadar perişan etti. Hep avukat olmasını söyledim Jim'e, o kadar güzel konuşurdu. Yine de, başarılı oldu.

Eleştirmen Joyce

Joyce, üniversiteyi bitirdikten sonra tıp öğrenimi yapacağını söyleyerek 1902 Kasımı'nda Paris'e gitti. Gazetelere kitap eleştirileri yazdı bir süre, ama "esnek" olmadığı için bu alanda dikiş tutturamadı.

Yazarla ilgili bir olay anlatılır. **Academy**'nin yayın yönetmeni C. Lewis Hind, deneme olsun diye, eleştirmesi için ona bir kitap vermişti. Joyce yerden yere vurmuştu kitabı; bu da Hind'in hoşuna gitmemişti.

Böyle diyorsanız
ollmden bir şey gelmez.
Kafamı pencereden
uzatsam, eleştirecek yüz
kişi bulurum.

Neyi eleştirecek?
Kafanızı mı?

Joyce, ilkelerine
bağlı kalmayı her
şeyden üstün
tutuyordu artık.
Kitap eleştirileri
yazdığı sıralarda
çok önem verdiği
bir şey vardı.

Yazar,
insan yaşamının
herhangi bir yanını
gerçekten anlamış
mı? Anlamamışsa,
kitabı tarihin
çöplüğüne gömün
gitsin.

Genç Bohem

Joyce, Paris'te sürekli açtı, borçluydu ve üşüyordu. Dublin'deki ailesine acıklı mektuplar yazıp para istiyordu. Onlar da toparlayabildikleri kadarını gönderiyorlardı. Uzaktayken bile, ailesinin gözbebeği olmak gereksinimini duyuyordu. İşte annesinin 1902 Noeli'nde ona yazdığı mektup:

Sevgili Jim, mektubum belki her zamanki gibi hayal kırıklığına uğratacak seni; neler yazayım, nasıl yazayım, bilemiyorum. Senin de sık sık söylediğin gibi, aptalın biriyim, senin o yüce düşüncelerini, ne kadar çalışırsam çalışayım, kavrayamıyorum. Ruhunu gözyaşlarıyla eritime, geleceğe her zamanki gibi cesaretle, umutla bak. Bana mektup yaz, Tanrı aşkına sağlığını korumaya çalış, küçük sobayı alırsan çok dikkatli ol.

Entelektüel açıdan boyun eğme ile bir annenin endişeleri birbirine karışıyordu bu mektuplarda (Joyce, yapıtlarında kadınları bu yönleriyle işlemiştir). Noel tatili için Dublin'e gitti; Paris'e döndüğünde açlık dönemleri yeniden başladı. Çektiği sıkıntıyı gidermek konusunda özel bir yeteneği vardı.

Sevgili anneciğim... Gönderdiğiniz 3 şilin / 4 pens imdadıma yetişt; 42 saattir yemek yemiyordum çünkü. Dilerim, çektiğim bu açlık sindirim sistemimi harap etmez... Küçük bir gaz sobası alıp çok acıkırsam makarna yaparım... Sabahları açlığımı uyuyarak biraz olsun geçirmeye çalışıyorum... Karnımı doyurabilmek için bir şeyler mi satıyorsunuz?

... Not: Flüt için işte neşeli bir hava: UPA-UPA!

Mary Joyce ağır bir hastalığa tutuldu. 10 Nisan 1903'te, Paskalyadan önceki Cuma günü, babası Joyce'u Dublin'e çağırdı. Bu ünlü telgraf, **Ulysses**'de de yer almaktadır: "Annen ölüyor, çabuk gel, Baban."

Kansere yakalanmıştı annesi, ama 13 Ağustos'a kadar yaşadı. Joyce, Stephen Dedalus'un **Ulysses**'de yaptığı gibi, ona piyano çalıyor, Yeats'in şarkısını, "Kim Gidiyor Fergus'la"yı söylüyordu. Stephen, Joyce'un gerçek yaşamında gördüğü gibi, annesinin hayaletini görüyordu roman boyunca.

Mary Joyce'un sağlığı kötüye gittikçe, kocasının ayyaşlığı artıyordu. Bir gece, zilzurna sarhoş, eve geldi; karısının odasına dalıp bağırmaya başladı.

Joyce onları ayırdı; babasını yandaki yatak odasına kilitledi. Olay komediye dönüştü bir süre sonra; John Stanislaus su borusundan inip evden sıvıştı, meyhaneye yollandı.

Bu arada James Joyce'un dinle ilgisi yok olmuş gibiydi. Annesinin bütün üstelemelerine direndi, ne günah çıkartmaya gitti, ne de Paskalya törenlerine katıldı. Amcaları, ölüm döşeğinin başında James'in de, Stanislaus'un da diz çökmediklerini fark etti.

Bu olay da sonraları **Ulysses**'de yer almıştır.

Ölüm, bütün aileyi, özellikle 9 yaşındaki en küçük çocuğu, Mabel'i acılara boğdu. Stanislaus Joyce, acısını gizlemek için, onun nasıl üst kata çıkıp saklandığını anlatır. James de, bir kerecik bile olsa, insanca duygularını açığa vurmuştur. "İlk katta, merdivenin en üst basamağında oturuyordu. Kolunu Mabel'in omzuna dolamış, olağan bir sesle konuşuyordu onunla."

Böyle ağlamamalısın, ağlaman için bir neden yok çünkü. Annemiz cennette. Dünyada olduğundan çok daha mutlu orada, ama seni böyle ağlarken görürse mutsuz olur. İçinden ağlamak geldiği zamanlarda bunu düşün. İstersen onun için dua edebilirsin. Annemizin hoşuna giderdi bu. Ama artık ağlamamalısın.

Kardeşine gösterdiği yaklaşımla ortaya çıkan bu duygusallık, edebiyat konusundaki değer yargılarını hiç değıştirmede. Cenazeden birkaç gün sonra, annesiyle babasının birbirlerine yazmış oldukları aşk mektuplarını buldu evde. Onları bahçeye götürüp okuduktan sonra tek kelime söyledi...

Onları Stanislaus'a verdi. Kardeşi, okumadan hepsini yaktı.

Her Şeyden yararlanıyordu Joyce, annesinin birkaç parça eŐyasını karıŐtırırken duyduklarını **Ulysses**'in giriş bÖlümünde yansıttı.

“Gizleri. Eski kuŐtüyü yelpazeler, misk kokan püsküllü davetiyeler, kilitli çekmecesinde kehribar boncuklar. Genç bir kızken güneşli penceresine aŐtıŐı kuŐ kafesi. Yaşlı Royce'un “Korkunç Türk” pandomimine eŐlik ederek söylediŐi Őarkıyı duydu ve Ötekilerle birlikte güldü Őarkıyı dinlerken:

Ben ocuğum
HoŐlanıyorum
Görünmezlikten

Görünmez neŐe, katlanıp gitmiş: Misk kokulu”

Kader Yılı, Kader Günü

Joyce'un yaşamından önemli bir kadın çıkarken, bir başkası onu etkileyecekti. 10 Haziran 1904'te Nassau Sokağı'nda yürürken, genç, güzel bir kadın dikkatini çekti James Joyce'un.

Adı Nora Barnacle'dı genç kızın, Galway'liydi, yakınlardaki Finn's Otel'i'nde oda hizmetçisi olarak çalışıyordu.

Dipdiri bir havası, güzel hatları, kahverengi bukleleri var. Ah!

Mavi gözleri ve gemici şapkası yüzünden önce İsveçli bir denizci sandım onu. Ama konuşmaya başlayınca, taşralı bir kıızı tavlamaaya çalışan Dublin'li bir çapkın olduğuna karar verdim.

Nora ilgilenmedi Joyce'la. Bir hafta sonra birbirlerini görmeye karar vermişlerdi; buluşmaya da gitmedi.

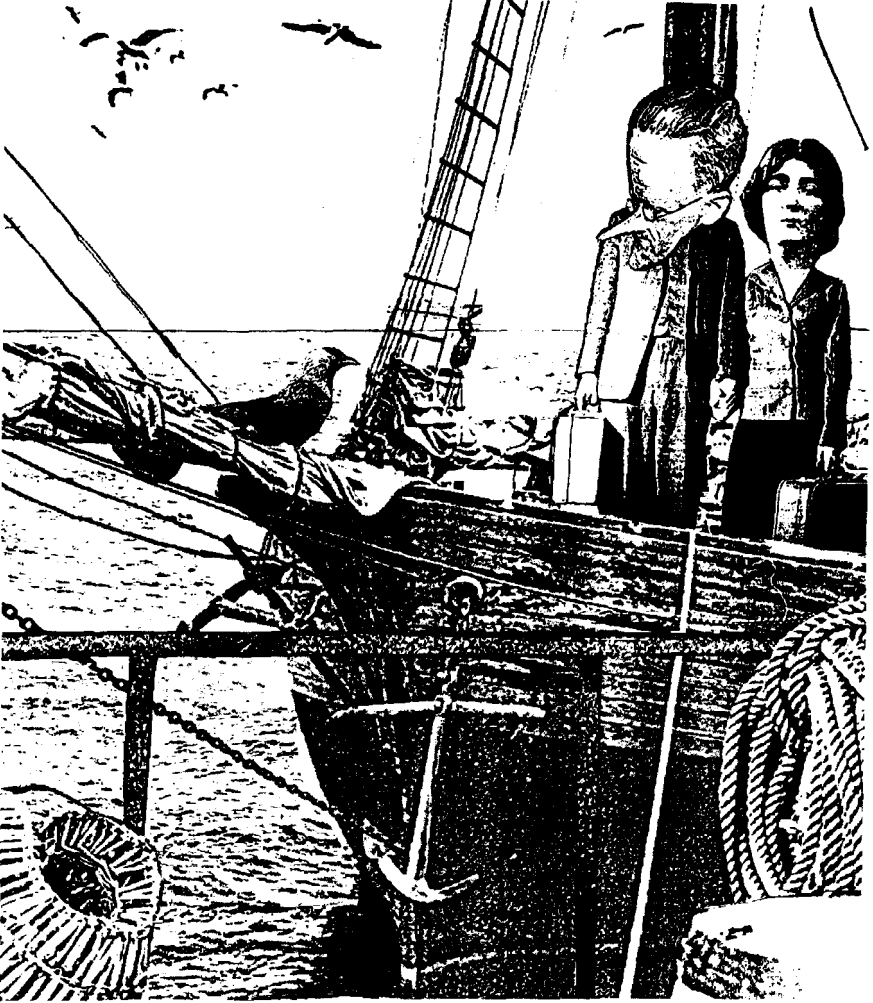
16 Haziran 1904

Joyce inatçıydı, 16 Haziran'da buluşmaları için kandırdı onu. Birlikte, Dublin yakınlarındaki Sandymount'a, deniz kıyısına gittiler. Anlaşıldığı kadarıyla, aralarında cinsel bir çekim oldu. O gün kutsal bir gündü Joyce için.

Kaçış

Gençtiler, paraları yoktu, anne-babalarının izinlerini de almadılar. Resmen nişanlı değillerdi, nikah da yoktu aralarında; ama birkaç ay sonra Avrupa'ya kaçtılar.

Birbirlerine hiçbir şey alamamışlardı, yolculuk için gerekli birkaç şey götürüyorlardı yalnız. Ama yıllar sonra, Joyce en büyük armağanı verecekti Nora'ya; bu, 16 Haziran 1904'ün anısı olan, konusu bir tek günü kapsayan **Ulysses** romanıydı.

James ile Nora uygun bir çift değildi aslında; biri parlak bir aydın, öteki neredeyse okuma yazması olmayan bir oda hizmetçisiydi. Joyce'un babası, kızın soyadına, Barnacle'a (gemi diplerine yapışan bir tür midye) takmıştı.

Gerçekten de yapıştı. Yaşam boyunca ayrılmadılar. Joyce'un beyin gücünü, Nora'nın zekâsı ve doğal inceliği daha da artırıyordu sanki. Joyce hava ve ateşti - Nora ise toprak ve su.

1904, Joyce için gerçekten önemli bir yıl oldu. 17 Ocak'ta, oturup bir gün içinde özyaşamını "Sanatçının Portresi" başlığı altında kaleme aldı. Bu, daha sonra yazacağı, ama yayımlanmayan **Stephen Hero**'nun temeliydi. Bunu daha da geliştirdi sonraları, **Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi**'ni yazdı ve **Dana** adlı dergiye gönderdi.

Joyce üç öyküsünü, şair ve ressam George Russell'in yönettiği **The Irish Homestead** adlı tarım dergisine gönderdi. Bu öyküler, **Dublinliler** kitabının temelini oluşturuyordu, yazarın kendi adını değil **Stephen Daedalus** imzasını taşıyordu!

Martello Kulesi

Joyce bu arada genç bir tıp öğrencisiyle, Oliver St. John Gogarty ile arkadaşlık kurmuştu. Gogarty ileride **Ulysses**'de Buck Mulligan olarak belirecekti. Şair ve atletti. Dine karşıydı. Joyce, en çok onun bu yanından etkilenmişti; ama bir yandan da Gogarty'den kuşkulanıyordu.

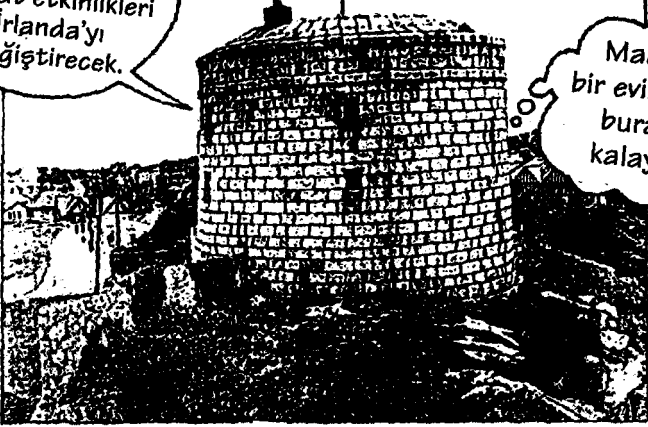
Bu bohem
görünüşünün altında sanırım
başka bir şey var. Dublin'in
edebiyat ve politika
kurumlarının casusu!

1904 Eylülü'nün
başlarında, Joyce
birkaç gün
Sandycove'daki
Martello Kulesi'nde
kaldı onunla. Bu kule,
1800'lerin başlarında
Napolyon saldırılarına
karşı bir önlem olmak
üzere, İrlanda kıyısına
dikilmiş 15 kuleden
biriydi.

Gogarty, tam bir boheme yaraşır biçimde, kuleyi kiraladı.

Burada
başlatacağım
sanat etkinlikleri
İrlanda'yı
değiştirecek.

Madem
bir evim yok,
burada
kalayım.

Martello Kulesi

İki adam arasındaki ilişki başından beri sorunluydu.

Patronluk
taşlıyor.
Güvenilmez biri.

Yazdıklarıyla
beni alay
konusu
edecek.

Topluluğun üçüncü kişisi, İngiliz-İrlandalı kanından gelme Samuel Chenevix Trench'di. Trench, İrlanda dilini çok güzel konuşuyordu; soyadını da Gal dilinden aldığı bir sözcükle değiştirmiş, "Dermot" yapmıştı. Geceleri karabasanlardan yakınıyordu hep. 14 Eylül gecesi, düşünde kara bir panter tarafından kovalandığını gördü. Yarı uykulu, yanında bulundurduğu tabancaya uzandı hemen, şömineye ateş etti; az kalsın Joyce'u vuracaktı.

"Panter!" diye bağırarak kalktığında, Gogarty tabancayı elinden aldının, "Bana bırak!" diye haykırdı.

Joyce bu olaydan sonra oradan gitmesi gerektiğini anladı; geceyarısı olduğuna aldırmadı, kuleden ayrıldı. Bu olay, sonradan **Ulysses**'in ilk bölümünü oluşturacaktı.

Joyce ile Nora, 1904 Kasımı'nın başlarında İrlanda'dan ayrılıp Zürih'e gittiler. Berlitz Okulu'nda öğretmenlik yapmak istiyordu Joyce; ama okula kabul edilmedi. Genç  ift, bunun  zerine Avusturya'ya gitti.  nce Pola'da oturdular birkaç ay, daha sonra da o sıralarda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun önemli bir limanı olan Trieste'ye yerleştiler.

1905 sonlarında, Joyce **Oda Müziği**'ni (ş ir kitabı), **Dublinliler**'i tamamlamış; **Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi**'nin ilk taslağı olan **Stephen Hero**'dan 500 sayfa yazmıştı.

Joyce, 15 Ekim 1905'te Londralı yayıncı Grant Richards'a **Dublinliler**'i gönderdi. "İnsanlar öykülerimi saran çürümüşlük kokusundan hoşlanabilirler."

Richards, öykülerden etkilendi, bir basımevine gönderdi onları. Ama basımevinin sahibi "İki Yiğit" gibi öyküleri iğrenç buldu, özellikle "bela" sözcüğüne takılarak onları basmayı reddetti.

Ah, tek gözlü basımcı! Mavi kalemile bir Kutsal Ruh gibi çöktü bu bölümlerin üstüne; boşanmalara, saldırılara, cinayetlere hep tek gözle bakıyor, herkesin alışılmış değerlere bağlı kalmasını istiyor.

Joyce, yaklaşık on yıl erdemli basımcılar ve titiz yayıncılarla savaşmak zorunda kaldı.

Joyce 24 yaşındaydı ancak, yayıncılara karşı silah olarak kullanabileceği büyük yapıtlar yoktu arkasında; yine de Grant Richards'a şunları söyleyecek kadar yürekliydi: "Öykülerime sinen pislik kokusunun kabahatini, suçunu bende aramayın. İrlandalıları benim tertemiz aynamda kendilerine bakmaktan yoksun bırakırsanız, İrlanda'da uygarlığın gelişmesine çelme takmış olacaksınız."

Yiğitlik mi, savunma içgüdüsü mü?.. Bunun bir benzerini Joyce'un ünlü şair W.B. Yeats'le ilk karşılaşmasında da görürüz. Joyce, ayrılırken, "Ben yirmi yaşındayım; siz kaç yaşındasınız?" diye sormuştu.

Yeats incinmişti; şunları söyledi dostlarına: "Böylesine dev bir kibirle cüce yeteneğin aynı kişide bulunduğunu daha önce hiç görmedim."

Joyce'ların iki çocukları vardı şimdi. 1905 Haziranı'nda Giorgio, 1907 Haziranı'nda da Lucia doğmuştu. Joyce 1909 Eylülü'nde bir ziyaret için Dublin'e gitti ve o arada Maunsel and Company yayıneviyle **Dublinliler**'in yayımlanması için sözleşme imzaladı.

Trieste'ye döndüğünde, İrlanda'daki yoksulluktan kurtarıp yanına aldığı kız kardeşi Eva'yı evini özlemiş buldu.

Trieste'de hoşlandığım tek şey sinema. Tuhaf değil mi, Jimmy, Dublin gibi büyük bir kentte tek sinema bile yok.

Bunu değerlendirmesem salağın tekiyim demektir!

Joyce, Trieste ve Bükreş'te sinema salonları olan Triesteli işadamlarıyla görüşüp onlara düşüncesini açtı.

Avrupa'da yarım milyon nüfuslu, ama sineması olmayan bir yer biliyorum.

Neresi orası?

Tasarımı kabul eder ve beni de ortak yaparsanız söylerim.

Joyce, 21 Ekim 1909'da İrlanda'ya döndü. Dublin'in merkezinde, Mary Sokağı'nda bir bina kiralarak onu yeniden düzenlemeye koyuldu. Yanında çalıştıracağı adamlarla da anlaştı. Bunlardan biri projeksiyoncu Lennie Collinge'di. Collinge, yıllar sonra bu kitabın yazarına şunları söylemiştir: "Zavallı Joyce. Tam bir beyefendiydi. Ama elektrikçilerle arası iyi değildi. Hepsi onunla dalga geçiyordu."

Volta adı konulan sinema, Noel'e yetiştirildi, 20 Aralık'ta kapılarını halka açtı.

Sinemacı Joyce

Joyce'un Volta ile iş ilişkisi uzun sürmeyecekti; ama yazar bu arada sinema dünyasıyla ilgilenmeye başladı. **Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi**'ndeki geriye dönüşler ve **Finnegan'ın Uyanışı**'ndaki geçişler, belki de sinema etkilerinin ürünleridir.

Çok sonraları Rus yönetmen Sergey Ayzenştayn'la **Ulysses**'i sinemaya aktarma konusunda görüşecek ve **Finnegan'ın Uyanışı**'nın bir bölümünün, "Anna Livia Plurabelle"nin senaryo taslağının çıkarılması için bazı arkadaşlarıyla çalışmalar yapacaktı.

Volta'nın açılışı parlak olmuştı; ama Joyce büyük bir sorunla karşı karşıyaydı: Dublin'deki ve Trieste'deki ev sahipleri, kiralar ödenmediği için aileyi kapı önüne koymak istiyorlardı. Joyce 1910 Ocağı'nda Trieste'ye döndüğünde kendini yayıncılarla, ev sahipleriyle ve başkaldıran ailesiyle sarılmış buldu.

Yurt özlemi içindeki Nora Joyce, 1912 Temmuzunda Lucia'yı yanına alıp Galway'deki annesini ziyarete gitti. Joyce bir hafta sonra onları izledi ve **Dublinliler**'in yayımlanması konusunda Maunsel and Company'nin temsilcisi George Roberts'la görüştü. Joyce ne kadar üstelerse üstelesin, Roberts direniyordu.

Joyce, Trieste'ye gitmek için Londra'ya uğradığında **Dublinliler**'in kopyasını çeşitli yayıncılara, bu arada Mills and Boon'a verdi.

Hayal kırıklığı içindeydi Joyce, tren yolculuğu sırasında yayıncıları ve onların temsil ettikleri düşünceleri yerden yere vuran bir yazı yazdı.

Bakin, gerçek yaşamda her türlü kabalığa ve açık saçıklığa izin vardır, yeter ki yazıya geçirilip yayımlanmasınlar. Bir şiir kitabını okuyunca, "Kıçima benziyor bu şiirler," diyebilirsiniz, kızınca küfredebilirsiniz; ama basılacaksa, "bela" sözcüğünü kullanamazsınız. Wellington Anıtı, Sydney Geçidi ya da Sandymount tramvayı da diyemezsiniz, çünkü bunlar bir sanatçının dikkatini çekmemesini gerektirecek kadar olağandırılar.

Grant Richards'ın ufak tefek değişikliklerle **Dublinliler**'i yayımlaması için aradan iki yıl geçmesi gerekcekti. Tarih 1914 Haziranı'ydı.

Dublinliler ve "Titiz Cimrilik"

"Şimdiye kadar hiçbir yazar Dublin'i dünyaya tanıtmamıştır."
Joyce

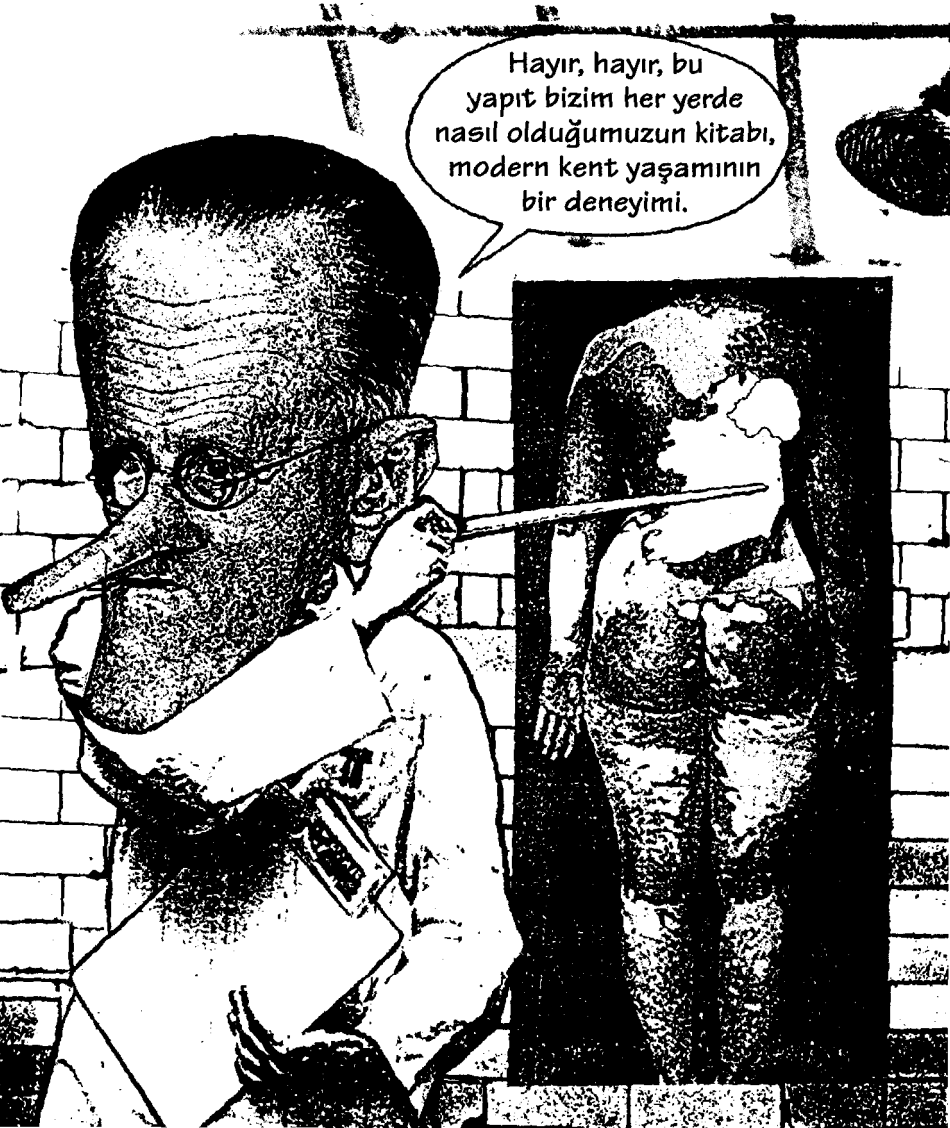
Öykü kitaplarının çoğu, çeşitli konuları işleyen derlemeler, antolojiler niteliğindedir. **Dublinliler** ise baştan beri bir bütün olarak düşünülmüş, öyküler konu, anlatım ve teknik açılarından birbirine bağlanmıştır. Joyce, 5 Mayıs 1906'da Grant Richards'a yazdığı bir mektupta şunları söylüyordu:

"Amacım, ülkemin ahlaksal tarihinin bir bölümünü yazmaktı; bunun için Dublin'i seçtim, çünkü bu kent hastalığın merkezi gibi görünüyordu bana. Onu kayıtsız halka dört yönüyle göstermek istedim: Çocukluğu, ergenliği, olgunluğu ve toplumsal yaşamıyla. Öyküler, bu sırayla düzenlenmiştir. Anlatımda titiz bir cimrilik göstermeye çalıştım..."

Stanislaus Joyce, ilk öykülerin yazıldığı sıralarda günlüğüne şunları karalamıştı: "Avrupa'daki frengi salgınından söz ediyor boyuna; Dublin'de bu konuda bir dizi yazı hazırlıyor, her şeyi de frengiye bağlıyor."

Yıllar sonra Georges Goyert, **Dublinliler**'i Fransızcaya çevirirken adını **Dublin'de Nasıllar** olarak değiştirmeyi önerince, Joyce küplere binmişti.

Sınırlı Palet Ama Geniş Kapsamlı Bir Resim

“Titiz bir cimrilik” oldukça çarpıcı bir deyim. Joyce ne demek istemişti bununla?

Dile engin bir egemenliği vardı Joyce’un, ama **Dublinliler**’de kullandığı sözcüklerin sayısını isteyerek en aza indirdi. Bunu, kahramanlarının kişiliğini, onların içinde yaşadıkları ortamı daha iyi belirtebilmek amacıyla yaptı. “Pansiyon” öyküsündeki pansiyon sahibesi Bayan Mooney ya da “Madame”, güzel bir örnektir buna.

Joyce'un bu öykülerdeki sözlüğü sınırlıdır; "boş", "yararsız", "yorucu", "umutsuz" gibi sözcüklerin anlamları öyküden öyküye değişir. Amaç, okurun duygularını bu yolla her öykünün ahlaksal dokusuna yoğunlaştırmaktır.

Bir başka anahtar sözcük "karışık"tır. Bu sözcük belirmediği zamanlarda bile, bir hastalık belirtisi olarak karışıklık vardır. Kişilerin kafaları karışır ve ne zaman olumlu bir yaşam seçme riskini göze alırlarsa korkan tavşanlar gibi kaçırlar.

Joyce'un tek renkli anlatımı Dublin'in soğuk iklimine benzer, sepya fotoğrafların etkisini yaratır. Ama bunlar Edward dönemi Dublin'inin şipşak fotoğrafları değildir.

Olaylar en aza indirilmiştir; kişiler hastalıklı bir düzenin kurbanlarıdır. Okur bir öykünün sonuna geldiği zaman, küçücük, önemsiz sayılan olayların kendi bakış açısında bir değişiklik yarattığını fark eder.

Bütün bunlar, **Dublinliler**'in çarpıcılıktan yoksun, belki de sıkıcı bir kitap olduğu izlenimini verebilir. Joyce, okurun alışageldiği olağan öykü düzenini isteyerek bozmuştur kuşkusuz. Öykülerin "başlangıç"ları, "son"ları belirsizdir. Olaylar, beklenmedik biçimlerde gelişmez; ama okurun belleğinde kalıcı yerini alır.

Dublinliler'den bir öyküyü, "Kız kardeşler"i inceleyelim.

Kız kardeşler

1895 yılı. Adını bilmediğimiz bir çocuk (13 yaşındadır belki, Joyce da aynı yaşlardaydı o sıralarda) bir rahibin evinin önünden geçer. Rahip, Peder James Flynn, inmelidir; ölüm döşeğindedir. Çocuğun yol göstericisi olmuştur hep. Çocuk her gece onun penceresine bakar, ölümün habercisi mum ışığını gözler. Kendi kendine “inme” sözcüğünü tekrarlar boyuna.

İnme... Garip bir sözcük.
Euklid'in geometrisinde
"Gnomon" ya da Kateşizmde
"Simoni" gibi. Günahkâr
birinin adı sanki.

"İnme"den korkmaktadır; ama onun "ölümcül görevini nasıl yerine getirdiğini" görmek ister.

Daha sonra, teyzesiyle eniştesinin evindeki akşam yemeğinde, aile dostları Yaşlı Cotter'ın Fr Flynn'dan söz ettiğini görür. Öykünün bütün yetişkin kişileri gibi, Cotter'ın cümleleri de tamamlanmadan havada kalmaktadır.

Çocuk, Cotter'ın daha önce anlattığı içki damıtma teknikleriyle ilgilenir, onları dinlerdi. Ama bunların yerini, Fr Flynn'in dile getirdiği, "Kilisenin gizleri" üstüne çarpıcı bilgiler almıştı.

Çocuğun eniştesi, Fr Flynn'in biraz önce öldüğünü söyler.

Çocuk o gece uyuyamaz; Cotter'ın bitmemiş cümlelerini düşünür öfkeyle. İnmeli rahibin kül rengi yüzünü görür. Noel'i düşünerek onu aklından çıkarmaya çalışır. Ama rahibin yüzü karanlıkta, gülümseyerek, tükürükle ıslanmış dudaklarıyla günah çıkarır; çocuk belli belirsiz gülümseyerek ona bırakmıştır kendini.

Ertesi gün, 1 Temmuz 1895'te, ölü rahibin evine gider. Bir kumaşçı dükkânıdır burası, kapalıdır, kapısına bir buket asılmıştır. Geçmişte Fr Flynn'i ziyaret ettiği günleri, teyzesinden alıp ona götürdüğü enfiyeleri anımsar.

Fr Flynn'in ona öğrettiklerini anımsar: Latinceyi doğru okumayı, anıtmezarların öykülerini, Napoleon Bonaparte'ı ve çeşitli dinsel törenlerin arkalarında yatan anlamları.

Çocuk o akşam teyzesiyle birlikte ölü rahibi görmeye gider. Fr Flynn'in kız kardeşlerinden biri, Nannie, onları üst kata, ölünün odasına çıkarır.

Rahibin, dūřūndeki gibi, gūlūmsediđini mi gōrecekti?

“Hayır... gūlūmsemiyordu. Sessizce yatıyordu orada, kiliseye gidecek gibi hazırlanmıřtı, koca elleriyle bir kupa tutuyordu... Ađır bir koku vardı odada - çiçeklerin kokusu.”

Rahibin öteki kardeşiyle, Eliza'yla karşılaşırlar aşağıda. şeri ikram edilir. Çocuğun teyzesi ölüden söz eder Eliza'ya.

Eliza, Fr Flynn'in kafasındaki düşüncelerin sadece bir bölümünü anlayabilmişti.

Kırdığı kupa... Bu, başlangıçtı. Ne zararı var, dediler; içi boştu yani... Demek istediğim... Yine de...

Bu olay, Fr Flynn'i öylesine etkilemişti ki, bir gece ortadan yok olmuştu. Uzun süre aramışlardı onu. Sonunda, küçük kilisede bulmuşlardı - kendi kendine kahkahalar atarken.

HA HA HA HA HA

HA HA HA HA HA

Tabii onu öyle gördüklerinde, sağlığının yerinde olmadığını anlamışlardı...

Öykü burada, havada asılı bir biçimde, sona erer.

Noktaları Birleştirmek...

Öykü neyi anlatıyor? Çocuğun kendisi gibi, biz de küçük ipuçlarından yola çıkmalıyız. Anahtar, başlangıçtaki sözcüklerdedir. **İnme, gnomon, simoni.** Gnomon, “bilen kişi” ya da “çevirmen” anlamına gelir. Simoni, Kutsal Ruh’taki güçleri elde etme çabasıdır, günahıdır. Çocuk “çevirmen” ise, rahibin “simoni” günahı nedir?

Her şeyden önce, öykünün adı neden “Kız kardeşler”dir? Öyküdeki yerleri büyük değildir kız kardeşlerin; sadece ağabeyinin ölümü konusunda Eliza’nın söyledikleri vardır. Anlattıklarına bakılırsa, alt tabakadan, yoksulluktan gelmişlerdir. Yoksul aileler, çocuklardan birinin rahip olmasını isterlerdi. Kız kardeşler de, ağabeylerinin rahip olmasından ötürü toplumda bir yer edinebilmişlerdir.

Ama James Flynn, dini ancak katı ve kesin kurallarına bağlı kalarak, törenleriyle, rahip giysileri içinde anlamakta ve değerlendirmektedir; son derece tutucudur. Bu yüzden, içinde İsa’nın Gerçek Varlığı bulunan kupayı düşürdüğü zaman dehşete kapılır. Kupanın içindeki dökülünce, Tanrı’nın Öfkeli Sesi’ni duyacağını düşünür. Ama bir şey olmaz. Dünya eskisi gibi dönmeyi sürdürmektedir. Tanrı’nın sessizliği James Flynn’i daha da tedirgin eder.

Joyce’un yöntemi gerçekten moderndir. Sunduğu öykü, sayfa üstünde tamamlanmamıştır. Tamamlanması için okurun etkin bir biçimde katılımı gereklidir.

Bunların hiçbiri, **inmenin** şerefsizliği ya da tokadı değildir. **Simoni**yi belirleyen rahibin sapkınlık içindeki tecrübesinin herhangi bir gerçeği kavramaktan vazgeçmesidir. James Flynn, simoniye ruhun maddeyle arasındaki dengenin bozulmasına bağlar.

“Epifani” Tekniği

Joyce, öykünün derinliklerinde gizli anlamın ağır ağır ortaya çıkmasına “Epifani” dedi. Üç Mecusi’nin İsa’yı bulması olayını anlatan sözcüktü bu.

Joyce'un "epifani"sine **Stephen Hero**'dan bir örnek verilebilir; Stephen Dedalus, si sli bir akşam Eccles Sokağı'nda dolaşırken bazı konuşmalara kulak misafiri olur.

O kahverengi tuğla evlerden birinin önünde genç bir kadın duruyordu. Genç bir adam, sokağın paslı parmaklıklarına yaslanmıştı...

GENÇ KADIN - (usulca yaklaşarak) ... Ah, evet... Ben... kili... sedeydim...

GENÇ ADAM - (alçak sesle) ... Ben... (yine alçak sesle) ... Ben...

GENÇ KADIN - (usulca) ... Ah... Ama siz... çook... kötü... sünüz...

Bu önemsiz sıradanlık, böylesine anları bir "epifaniler kitabı"nda toplamayı düşündürdü ona. "Epifani" ile, ister konuşmayla ya da davranışla ortaya çıkan, ister akılda beliren ani bir "ruhsal açıklama"yı kastediyordu.

...Ah, evet...
Ben... kili...
sedeydim...

Ben...
Ben...

...Ah.. Ama
siz... çook...
kötü...
sünüz...

Joyce için, sanatçı, İsa'nın Bedenine ve Kanına ekmek ve şarap sunan papaza benzer.

Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi

Joyce'un ünlü romanı, **Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi**, 29 Aralık 1916'da yayımlandı. Roman, başkişisi Stephen Dedalus'un gelişimini anlatan beş bölümden oluşmuştur.

Stephen'in serüvenleri, genel olarak insanoğlunun başından geçen sıradan olaylardır. Onu başkalarından ayıran, bu olaylar karşısındaki davranışlarında görülen dürüstlüğüdür; çocukken yatağı ıslatma, ergenlik çağında cinsel arayışlara yönelme ve delikanlıyken şiire ilgi duyma olaylarına hep dürüstlikle yaklaşmıştır. En önemlisi, toplumun ikiyüzlülüğü ve yalanlarından arınmış bir kişiliğin de var olabileceğini ve kendi değer sistemini yaratabileceğini göstermiştir Joyce.

Kitabın adı, Rembrandt'tan Van Gogh'a kadar süren bir geleneği çağırıştırır, ama **genç bir adam**'ın portresidir bu: Joyce, Dublin'deki gençlik deneyimlerini anlatmaktadır. Ama sadece bir özyaşam öyküsü değildir bu, sanattır.

Kitabın kahramanı Stephen, tipik bir İrlandalıdır, ama soyadı Dedalus hiç de İrlanda'yı çağırıştırmaz. Adı da, soyadı da, Hristiyan ve Eski Yunan simgeleriyle yüklüdür.

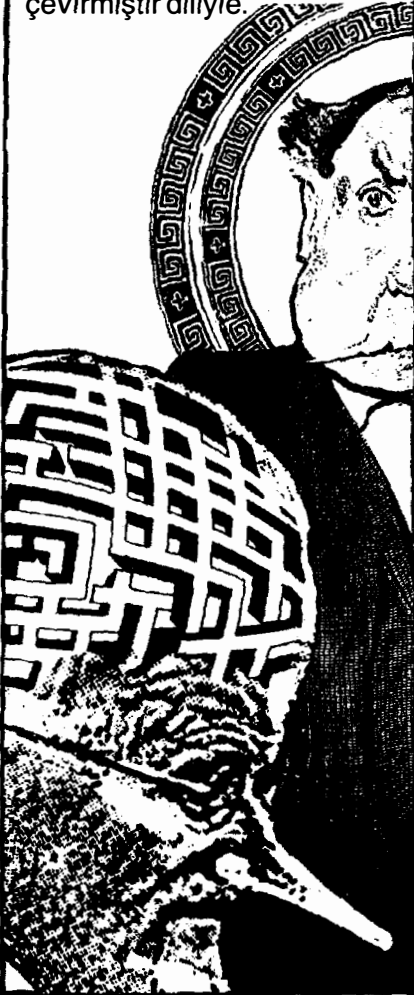
Aziz Stephen, ilk Hristiyan şehidi, taşlanarak öldürülmüştü.

Dedalus, Yunan mitologyasında, labirentin yaratıcısıydı; kendi labirentlerinden birinde tutsak kalmış ve yine kendi yaptığı kanatlarla uçarak kaçmıştı.

Çifte Dedalus

Stephen iki bakımdan "Dedalus"tur. Önce, mitologyadaki Dedalus gibi, Dublin labirentinden sanatın kanatlarıyla kaçmaya çalışan biridir. İkincisi, bir Dedalus'un, Simon Dedalus'un oğludur. Babası, aile yaşamını bir labirente çevirmiştir diliyle.

Mitologyya kahramanı Dedalus'un İkaros adlı bir oğlu vardı. İkaros, babasının sözünü dinlememiş, balmumundan yapılmış kanatlarla güneşe çok yaklaşmıştı. Kanatları sıcaktan eriyince denize düşerek ölmüştü.

Sanatçı Dedalus; İrlanda'dan kaçış; çok yükselen İkaros - Joyce, bağların altını çizerken, Romalı şair Ovidius'un **Değişimler** kitabının sekizincisinde yer alan ve kendi romanının başına aktardığı bir sözünden yararlanır: "*Et ignotas animum dimittit in artes*" (Gizli bilgileri aramaya aklını yolladı).

Stephen'in gizli, yasak bilgileri araması değişmez bir temadır; mitologyadaki Prometheus'u çağırıştırır. Titan Prometheus, tanrılardan ateşi çaldığı için bir kayaya zincirlenmiştir. Ciğerini akbabalar yemiştir. Stephen'in çocukluğundan bir sahne...

Bir başka İkaros paraleli de Lucifer'dir (ışık-taşıyıcısı). Lucifer'in **non serviam** (hizmet etmeyeceğim) cııılığı, Stephen tarafından da yankılanır.

Joyce'un anlatımı, İkaros'un ağır ağır güneşe yükselmesini ve birdenbire düşmesini andırır. Böylesine "yükselme/düşme" örneklerinden birine ikinci bölümün sonunda rastlanır: Stephen'ın ilk cinsel deneyimini bir sokak kadınıyla yaşadığı sahne coşkulu bir dille anlatılmaktadır.

Stephen'in "yükseliş" uzun sürmez, bir sonraki bölümde onun melankoliye kapıldığını görürüz yine. Soğuk bir aralık günü okul odasındaki penceresinden dışarı bakmaktadır Stephen, acıktığını fark eder ansızın.

O akşam yemekte yahni olsun istedi, şalgam, havuç, patates, biberli salçada yağ parçacıklarıyla. Midesi, yut onları diyordu kendisine.

Şimdi sırayla beş bölümün ana hatlarına bakalım.

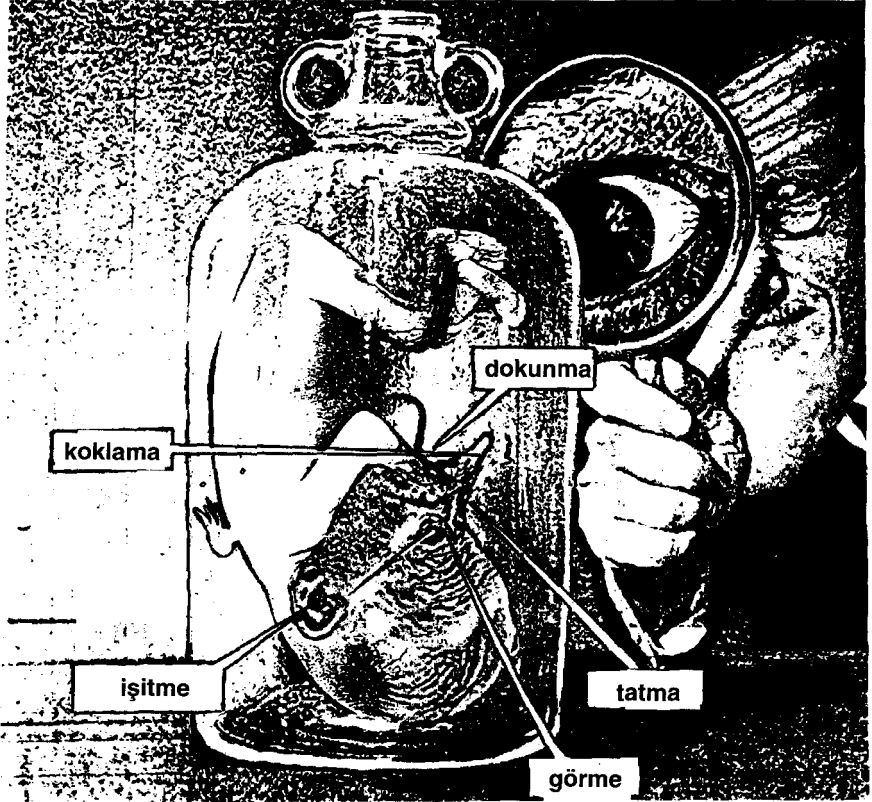
Bölüm 1: Ana Karnı'ndan

Roman, bebek Stephen'ın gevelemeleriyle başlar.

“...yoldan gelen bu muuinek küçücük bir bebek gördü...”

Beş duyu da ilk iki sayfada yer almıştır.

işitme	x	“babası o öyküyü anlattı ona”
görme	x	“babası bir camın arkasından ona baktı”
tatma	x	“limon şekeri satıyordu”
dokunma	x	“Yatağı ıslatınca, önce ılıktır. Sonra soğur”
koklama	x	“annesini muşambayı serdi. Tuhaf bir kokusu vardı”

Kitabın belli başlı temalarının tümü, ilk sayfalarda simgelerle belirir. Politikayı da içermektedir bu temalar, Dante Hala'nın fırçalarıyla çizilmişlerdir sanki: Michael Davitt'in “vişneçürüğü kadife sırtı” ile Parnell'in “yeşil kadife sırtı”.

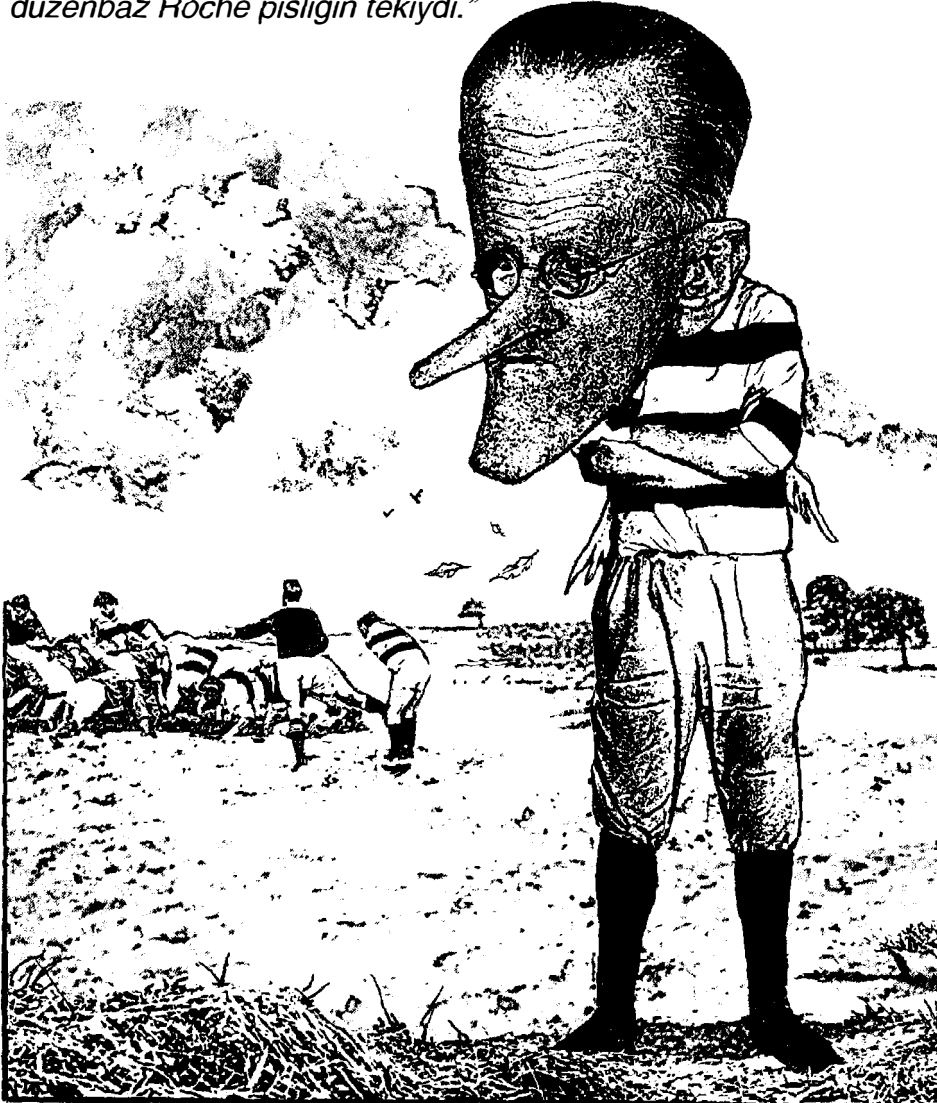
“Muuinek” lirik bir yükselmeyse, yere çakılma ikinci bölümün başında, Stephen sahici ineklerin iğrençliğini keşfettiğinde gerçekleşir.

“... Stradbrook’daki bahçede yemyeşil salyaları akan, yerlere sıvanmış pisliği hâlâ tüten o iğrenç ineği gördüğünde içi bulandı Stephen’in. Güneşli günlerde kırlarda o kadar güzel görünen hayvanlardan tiksindi.”

Bölüm 2: Okul Günleri

Bebeklikten çocukluğa geçiş dönemi iki sayfada biter. Birkaç yıllık aradan sonra Clongowes'daki okulun bahçesinde buluruz kendimizi. Joyce günlük olayları sıralamaz, psikolojik gelişmeyle ilgilidir o. Dildeki değişiklik, Stephen'ın yeni deneyimlerinin belirtisidir; Joyce okul bahçesinin dilini yakalamıştır şimdi. *"Rody Kickham dürüst oğlandı ama düzenbaz Roche pislğin tekiydi."*

Oyun alanında üşüyen Stephen, içerinin sıcaklığını ister hep. Bir ders kitabındaki bazı cümleler üstüne kafa yorar.

“Ateşin önündeki halıya uzanıp, başını ellerinin üstüne koyarak o cümleler üstüne düşünmek ne güzeldi. Derisine soğuk yapışkan sular dökülmüş gibi ürperdi. Ne kötüydü şu Wells, bir omuz atıp hendeğe fırlatmıştı kendisini, küçük enfiye kutusuyla Wells’in içi geçmiş doru beygirini değiş tokuş etmedi diye. Su ne kadar soğuk ve yapış yapıştı! Oğlanlardan biri koca bir sıçan görmüştü hendekte. Anne, Dante’yle ocak başına çökmüş, Bridget’in ayı getirmesini bekliyordu. Ayaklarını ateşe uzatmıştı, işlemeli terlikleri sıcacıktı, ılık güzel bir koku saçıyordu!”

Sözcüklerin uygun bir biçimde nasıl toplandıklarına dikkat edelim: “Güzel, halı, ateş, anne, çay” vb. bir yanda, “ürpermek, soğuk yapışkan su, kötü, sıçan” vb. öteki yanda. Stephen sözcükleri ve sesleri ölçer ve yansıttıkları gerçeği kavramaya çalışır: “*Bazı şeyleri ancak düşünerek anlayabilirsiniz.*”

Parnell'in Gölgesi...

Bir Noel yemeği sahnesinde, Parnell olayının yol açtığı bölünmelerin yarattığı korkunç enerjileri yakalar Joyce. Parti, ikiye bölünmüştür; Parnell'in ahlaksal açıdan lider nitelikleri taşıyıp taşımadığı konusunda tartışmalar sürmektedir. Konuklardan biri, Bay Casey, bir toplantıda Parnell'e karşı çıkan cadalozlardan birinin suratına nasıl tütün tükürdüğünü anlatır.

Dante öfkeyle karşı çıkar ona...

Dante masadan kalkar;
dönüp öfkeyle bağırır.

Cehenneme kadar
yolu var şeytanın! Biz
kazandık! Geberttik
onu! Namussuz!

Bay Casey hıçkırır
hıçkırır ağlar.

Zavalı
Parnell! Ölü
kralım
benim!

Dehşete düşen Stephen, babasının gözlerinin
yaşlarla dolu olduğunu görür.

Bölüm 3: Pişmanlık

Üçüncü bölüm, Stephen'ın ergenlik çağında Belvedere College'deki üç günlük dinsel töreni anlatır sadece. Bir tür kendi kendini cezalandırmadır bu tören, Katoliklere özgüdür, ama katı Protestan, Müslüman, Yahudi çocukları da aynı dehşetin benzerini yaşamışlardır.

Töreni yöneten Peder Arnall, tüyler ürpertici şeyler söylemektedir.

Bu dünyanın havası, o saf hava, uzun süre kapalı bir yerde kaldığınızda ağırlaşır, kötüleşir; soluk bile alamaz olursunuz. Cehennemin havası nasıldır, siz düşünün. Mezarda çürüyüp dağılmakta olan bir cesedi düşünün, yapış yapış bir iğrençlik kitlesidir. O cesedin ateş aldığını, çürürken alev alev yandığını, nasıl kokular çıkardığını düşünün. Bu iç bulandırıcı kokunun milyonlarca, milyonlarca, milyonlarca kere arttığını düşünün şimdi de, korkunç karanlıkta üst üste yığılan çürümüş leşleri düşünün. Bütün bunları düşünün, cehennem kokusunun nasıl bir şey olduğunu belki biraz olsun anlarsınız.

Stephen, içi korku ve suçluluk duygusuyla bulanmış, küçük bir kiliseye gidip günah çıkartır.

Beni
bağışla
Peder, günah
işledim...

Ne
zamandan
beri..? Kaç kere..?
Kendi kendinle mi?
Başkalarıyla mı?
Kadınlar evli
miydi,
yavrum?

Günah çıkardıktan sonra
Stephen'in duaları
"temizlenmiş yüreğinden,
beyaz bir gülün yüreğinden
tüten koku gibi gökyüzüne
yükseldi".

Yaşam yeniden yalınlaştı,
kutsallaştı. Evdeki mutfağa
bile kutsallık sinmişti sanki.

Beyaz puding,
yumurtalar,
sosisler, çay.
Yaşam ne kadar
basit ve güzel!
Önümde uzanıyor
yaşam...

Bölüm 4: Rahipliği Reddetmek

Dördüncü bölümün başında, dinsel heyecan sıradan birtakım alışkanlıklara bırakmıştır yerini.

Pazar Teslis'in gizlerine adanmıştır, pazartesi Kutsal Ruh'a, salı Koruyucu Meleklerle, çarşamba Aziz Joseph'e, perşembe Sunağın Kutsal Törenlerine, cuma Acı Çeken İsa'ya, cumartesi Kutsal Bakire Meryem'e adanmıştır.

Kısa bir süre sonra Stephen özel bir görüşmeye çağırılır. Belvedere'in Cizvit yöneticisi, Stephen'a rahip olmayı düşünüp düşünmediğini sorar. Stephen gibi yoksulluktan gelme bir çocuk için çekici bir öneridir bu.

Stephen, baştan çıkmaya eğilimli olduğunu fark eder (**Dublinliler**'in "Kız kardeşler" öyküsündeki "simoni"): "Kutsal Ruh'a karşı işlenmiş, bağışlanmaz günah".

Stephen, Yöneticinin baştan çıkarıcı önerisini geri çevirir. Romanda bir dönüm noktasıdır bu, ama okura melodramatik bir havayla değil, üstü kapalı bir biçimde verilir.

Stephen, yaşlı Yöneticiyle el sıkışırken, dört delikanlı şarkı söyleyerek geçer. Onların neşesi Stephen'ı gülümsetir.

Gülümseyişimin
yankısı yok
yüzünde... Dümdüz
bir maske.

Stephen, elini (ve kaderini) rahiplerin neşesiz dünyasından çeker. Joyce açık açık belirtmez ama, Stephen'ın rahip olmayacağı bellidir.

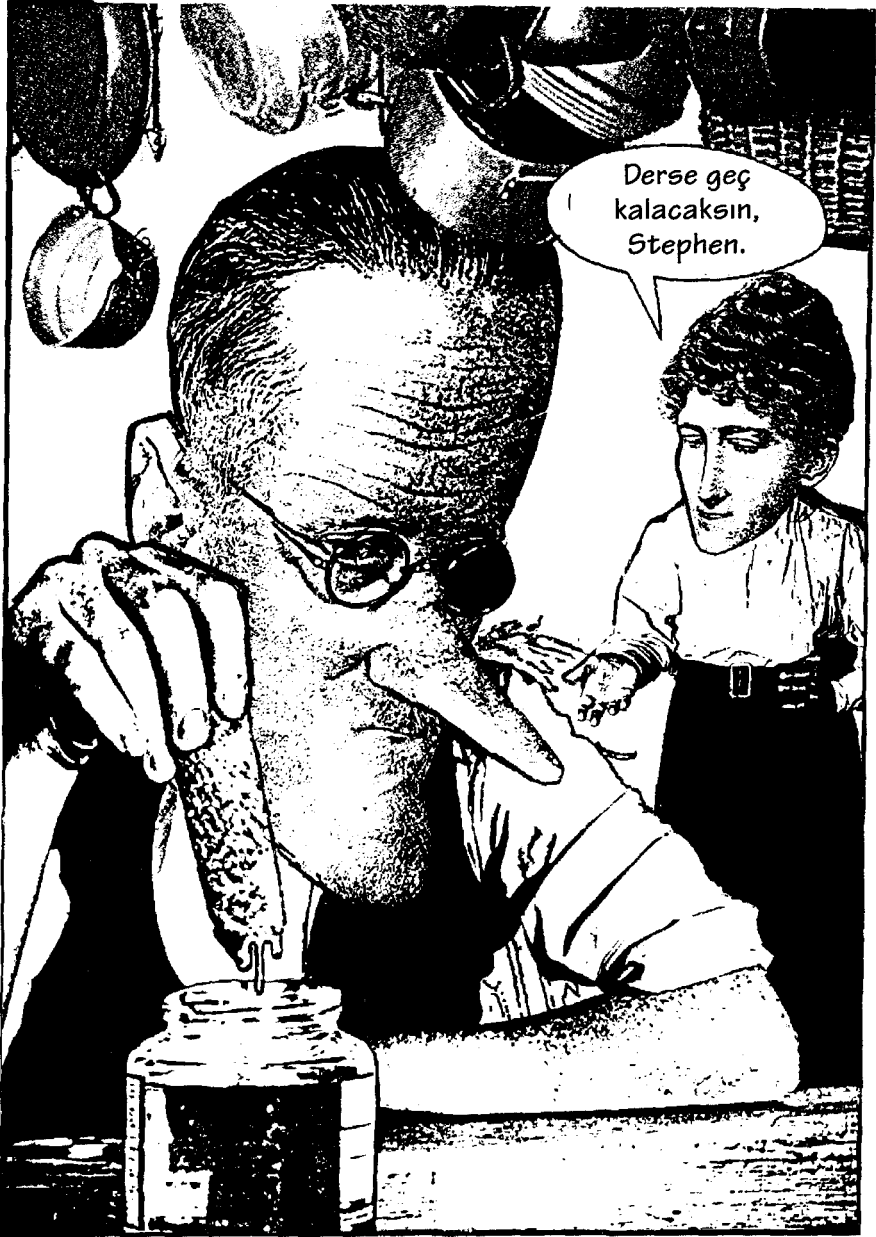

Stephen sanatçılığı seçmiştir. Bölümün sonunda, Bull Adası'nda "kuşa benzeyen" güzel bir kız görür; bu mistik karşılaşma ona kaderinin ne olduğunu gösterir.

Kelt alacakaranlığının sessiz coşkusuyla baş başayızdır şimdi - denizin durgun koylarına vurmuş ay ışığıyla.

Joyce, her zamanki alaycılığıyla, ay ışığı vurmuş koylardan beşinci bölümün başındaki mutfak sahnesine, vıcık vıcık yağlı ekmeklerle edilen kahvaltıya geçer.

Bölüm 5: Bir Başkasının Dilinin Gölgesi

Stephen'ın üniversitede ilgi odağı dildir yine; bu, küçük bir olayla belirtilir.

Derse geç kalan Stephen, sonradan Katolik olan bir İngiliz Dekanla karşılaşır. Dekan şömineyi yakmaktadır. Dekan, gazın lambaya nasıl boşaltıldığını anlatırken **huni** sözcüğünü kullanır.

Sözcüklerle ilgili bu kısa konuşma, Stephen'ın İngiliz dili konusunda düşünmesine yol açar - İrlandalı yazarlar, özellikle Joyce üstüne bilgi ediniz.

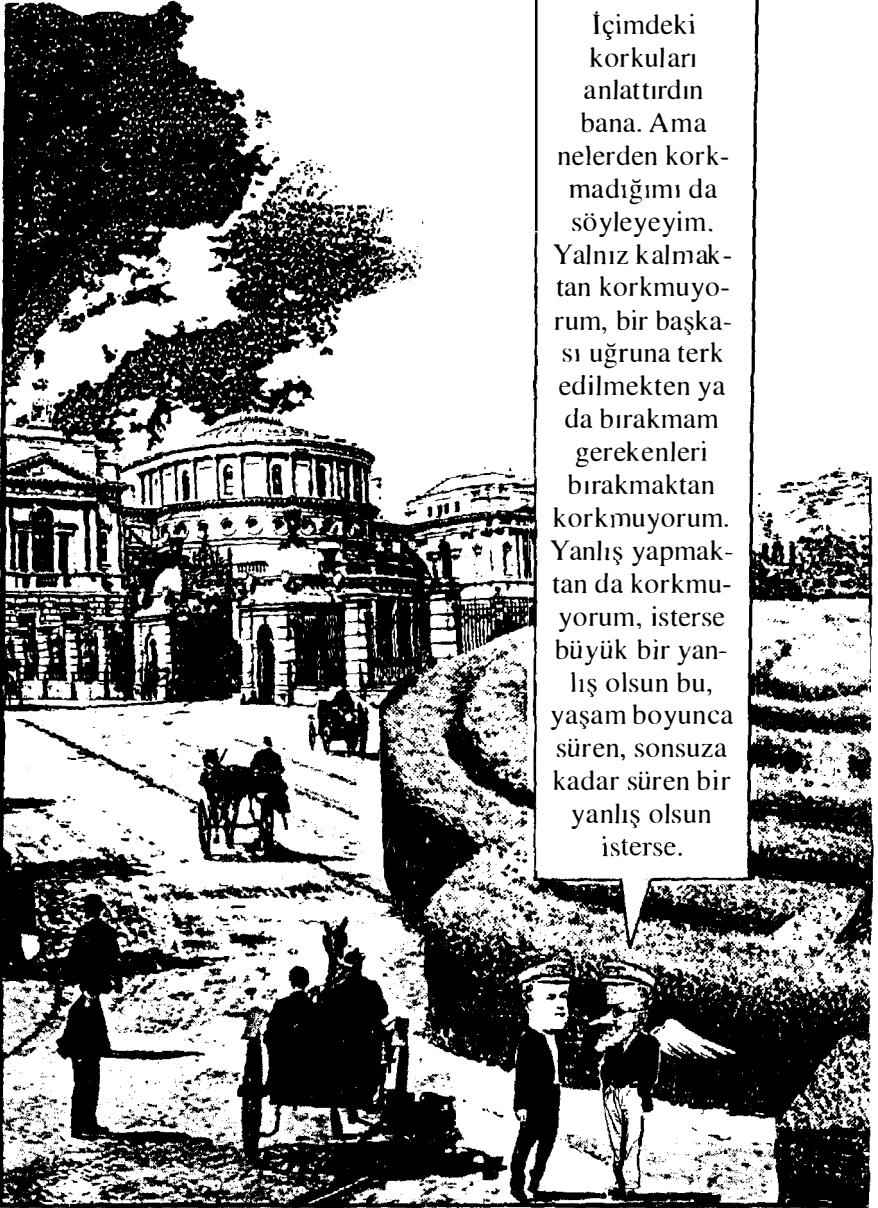
Konuştuğumuz dil benden önce onundu. *Ev, içki, İsa, usta* gibi sözcükler onun dudaklarında başka, benim dudaklarımda başka! Ben bu sözcükleri içim tedirgin olmadan ne söyleyebilirim ne de yazabilirim. Onun hem anadili hem yabancı dili bu; benim için ise sonradan elde edilmiş sözcükler sadece. Ben yaratmadım o sözcükleri. Sesim, saldıracağı zamanlara saklıyor onları. Ruhum ise onun dilinin gölgesinde kendi kendini yiyor.

Cesurdur Stephen, dürüştür, ama Joyce bir mizah duygusuyla yaklaşır ona. Stephen'ın Thomas Aquinas'dan aldığı estetik kuramlar, ancak ikinci sınıf bir şiirin yazılabilmesini sağlar.

Stephen, roman boyunca "özür dile, pişmanlık duy, boyun eğ, itiraf et" baskıları altındadır. Sonlara doğru, Stephen arkadaşı Cranly'ye itiraflarda bulunur.

İçimdeki korkuları anlattırdın bana. Ama nelerden korkmadığımı da söyleyeyim. Yalnız kalmaktan korkmuyorum, bir başkası uğruna terk edilmekten ya da bırakmam gerekenleri bırakmaktan korkmuyorum. Yanlış yapmak da korkmuyorum, isterse büyük bir yanlış olsun bu, yaşam boyunca süren, sonsuza kadar süren bir yanlış olsun isterse.

Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi günlük biçiminde sona erer, Stephen'ın kişiliğinden son sıyrılmadır bu.

Roman, Stephen'ın, Dedalus gibi, sanattan oluşmuş kanatlar takarak Dublin'den ayrılmasıyla tamamlanır.

Eleştirmenlerin Yazdıkları...

Portre 1916'da yayımlandığı zaman, romanın değişik düzenini anlamayan eleştirmenlerde şaşkınlık uyandırdı.

*Bay Joyce'un bu yeni kitabı için ne söylenebilir, doğrusu bilemiyorum. **Literary World***

*Bay Joyce zeki bir romancı, ama lağımlar üstüne yazsa daha iyi eder. **Everyman***

Ama Joyce'u, Amerikalı şair Ezra Pound gibi, destekleyenler de vardı.

Joyce bir yazar, kör müsünüz? Söylüyorum size, Joyce bir yazar. Lewis resim yapabilir, Gaudier taşı bir sütlü tatlıdan ayırabilir. SİLİN ayaklarınızı!!!

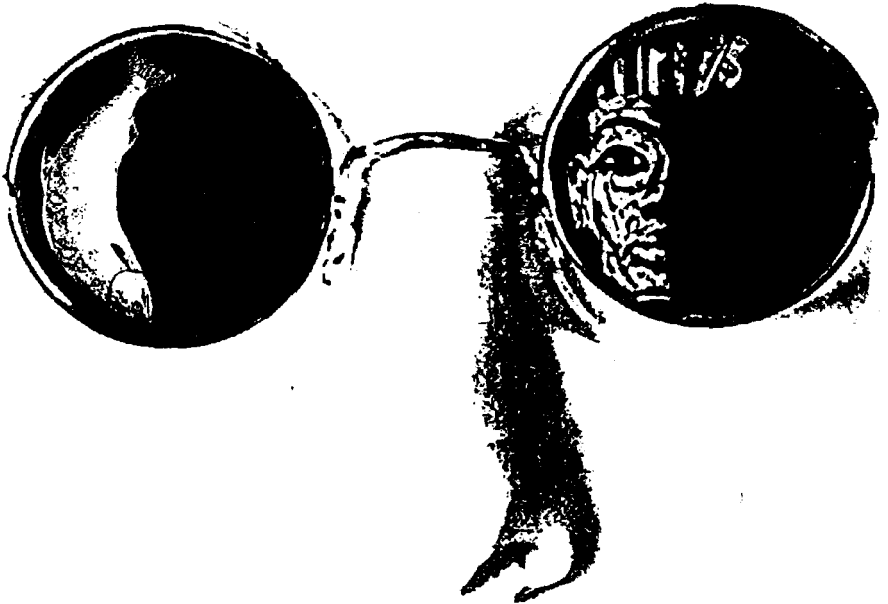
Joyce 1914 Martı'nda öteki büyük romanını, **Ulysses**'i yazmaya başladı; ama araya bir oyun girdi: **Sürgünler**. 1915'te tamamladığı bu oyun başarısız oldu. Aynı yıl, Birinci Dünya Savaşı'ndan kaçmak için tarafsız İsviçre'ye sığındı.

Gözler...

Joyce, savaştan sonra birkaç ay için Trieste'ye döndü; orada **Ulysses**'in bazı bölümlerini tamamladı. Daha sonra 1920 Haziranı'nda Paris'e yerleşti. 1941'de ölümünden biraz öncesine kadar Fransa'da kalacaktı hep.

1917'de gözleri bozuldu; yaşamının son yirmi yılı içinde on bir ameliyat geçirdi. 1920'lerde, **Finnegan'ın Uyanışı**'nı yazdığı sıralarda zaman zaman hiç görmüyordu, Scopalomine ilacını kullanıyordu.

“Bir öksürük şurubu var, Scopalomine,
Eşi benzeri görülmemiştir daha
Bu ilaçtan içseydi Tutankhamon
Alabalık gibi zıplardı mezarından
Kahkahalar atarak koşardı kırlara.”

Parasal Sıkıntılardan Kurtuluş

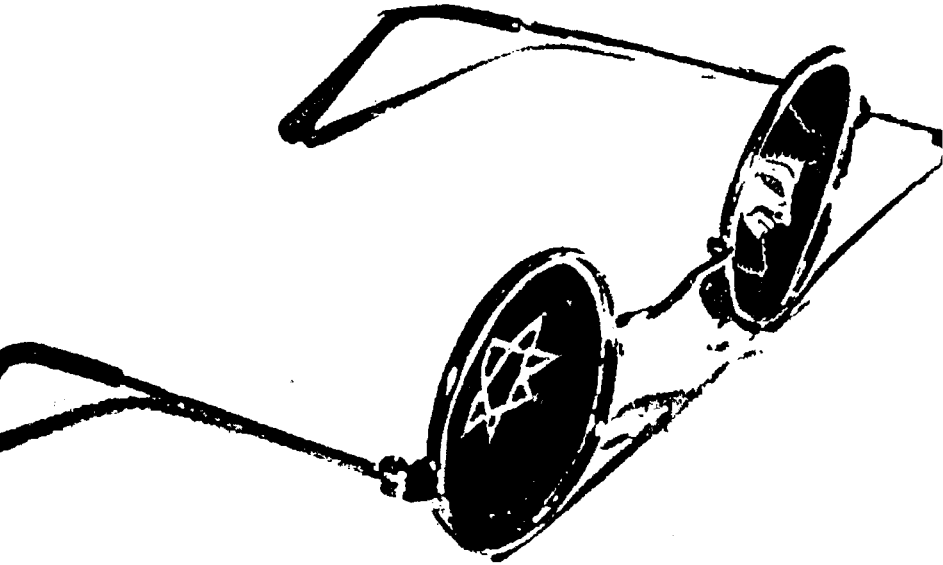
1917, gözleri bakımından kötü bir yıldır Joyce için; ama ona uğur da getirdi. Bir İngiliz kadın, Harriet Weaver, onu parasal açıdan desteklemeye başladı ve cömertliğini yazarın ölümüne kadar sürdürdü.

20. Yüzyıl Modernizminin Anahtar Başyapıtı

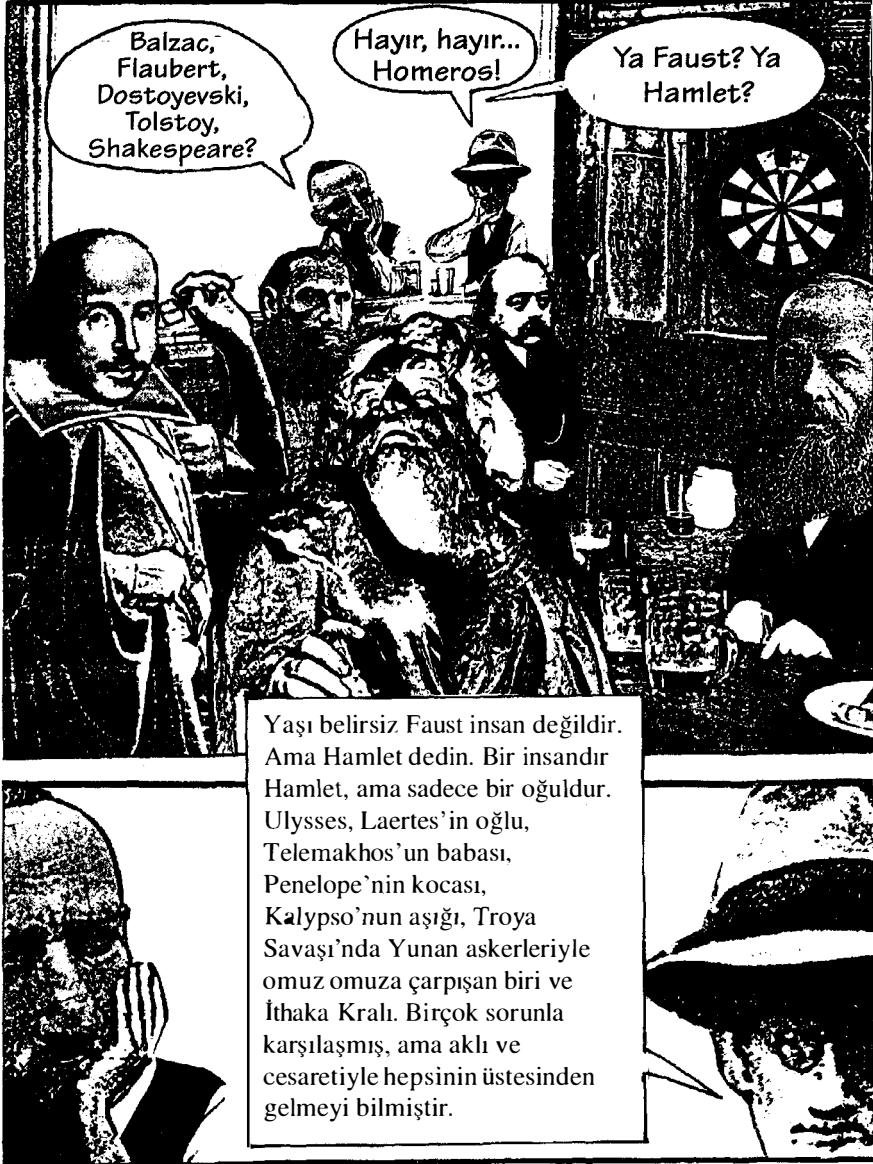
Joyce, **Ulysses**'i neden yazdığını anlatan mektubunda İtalyan eleştirmen Carlo Linati'ye şunları söylüyordu:

“Bu, iki ırkın (İsrail-İrlanda), insan bedeninin ve bir günün (yaşamın) küçük öyküsüdür. Ulysses'in kişiliği çocukluğumdan beri hep etkilemiştir beni. Düşünün, bunu “Dublinliler” kitabına girecek kısa bir öykü olarak yazmaya başlamıştım 15 yıl önce! Yedi yıldır bu kitap üstünde çalışıyorum - lanet olsun! Kitap bir tür ansiklopedi de sayılabilir. Amacım *sub specie temporis nostri* mitosunu günümüze aktarmak. Her serüven (yani, birbiriyle bağlantılı olarak bir bütünü oluşturan her saat, her organ, her davranış) ön koşullandımalardan uzak, kendi tekniğini yaratmalıdır. Aquinas'ın meleklerinde olduğu gibi, her serüven, çeşitli kişilerden oluşmuş tek kişiyi anlatır. Hiçbir İngiliz yayıncı tek sözcüğünü bile yayımlamak istemedi. Amerika'da çeşitli baskılarla karşılaştım. Şimdi Püritenler, İngiliz Emperyalistleri, İrlanda Cumhuriyetçileri ve Katolikler birleşip kitaba karşı büyük bir gösteri yapmaya hazırlanıyorlarmış - ne önemli bir birleşme! Bunun için bana Nobel Barış Ödülü'nü verseler yeridir.”

Üç Boyutlu Bir Kişi

Eski Yunan'ın ünlü destan kahramanı Ulysses'le neden ilgilenmiştir Joyce? Bir konuşma sırasında Frank Budgen'a açıklamıştır bunu. Ona dünya edebiyatında ayakları yere basan en kanlı canlı kişiyi hangi yazarın yarattığını sormuştu.

Homeros'un Odysseia'sı

Joyce'un **Ulysses**'inin tadına varmak için okurun Homeros'un destanı **Odysseia**'yı derinliğine bilmesi gerekmez (**Odysseia**, Latinceye Ulysses olarak aktarılan Odysseus'un serüvenlerini anlatan destandır.). Homeros'un yapıtını bilmek, Joyce'un modern uyarlamasını daha iyi değerlendirmeye yol açar kuşkusuz; hiç olmazsa destanı ana hatlarıyla anımsamak gereklidir.

Homeros'un (yaklaşık İ.Ö. 750) öyküsü neyi anlatmaktadır?

Odysseus, Kral Menelaos'un karısı Helena, Troya Prensi Paris'le kaçınca, çıkan savaşta Troya'yı kuşatan Yunan kahramanlarından biridir.

Savaş bittikten sonra Odysseus'un yurduna, İthaka'ya dönmesi on yıl sürdü, deniz tanrısı Poseidon'u aşağılamıştı çünkü. Kurnazlığı sayesinde, Poseidon'un önüne çıkardığı bütün engelleri aştı Odysseus, bütün tehlikeleri savuşturdu. İnsan yiyen devlerle, erkekleri domuza çeviren büyücü Kirke'yle, canavarlarla, çarpışan kayalarla, anaforlarla başa çıktı; yeraltına, Hades'in dünyasına inip ölümlerle bile konuştu.

Bu arada karısı Penelope, İthaka'da onu beklemekteydi. Odysseus'un öldüğünü düşünen 120 prens, Penelope'yle evlenip tahtı ele geçirmek istiyordu. Babasını aramaktan dönen Telemakhos'u öldürmek için plan kuruyorlardı.

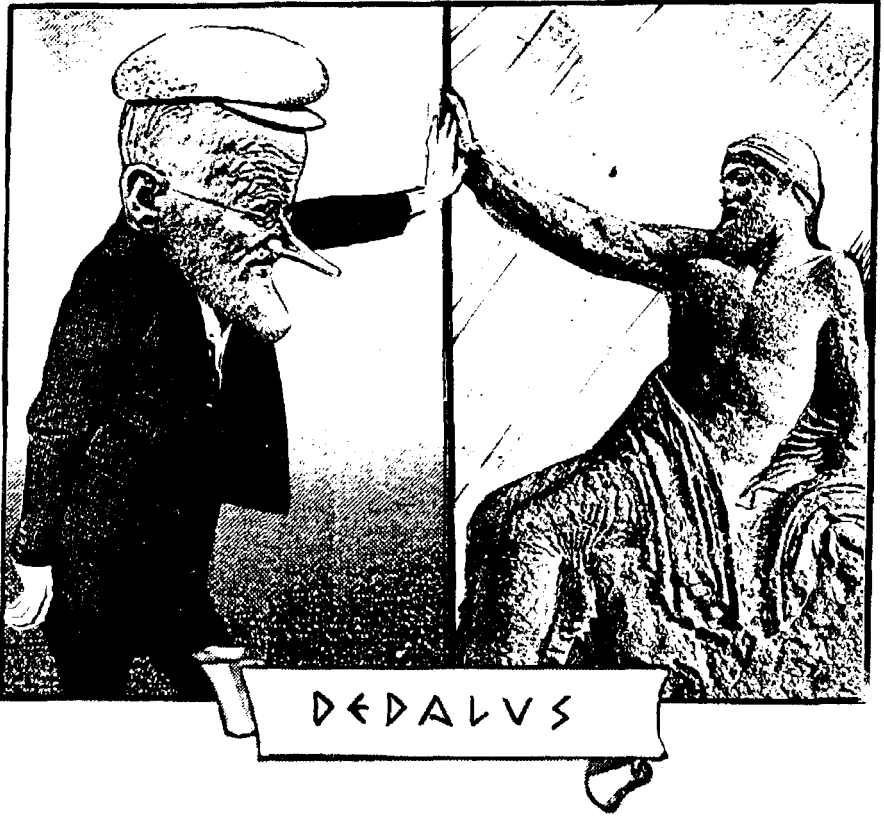
Odysseus sonunda evine döner, kılık değiştirir, sarayına yerleşen, şarabını içen, sığırlarını yiyen ve hizmetçilerine saldıran prenslerin hepsini öldürür.

Komik Uyarlamalar

Joyce, Odysseus/Ulysses'inin tehlikeli yolculuklarının bölgesi olarak 1904 Dublin'ini seçmiştir. Modern Ulysses'i canlandırmak için kimi uygun bulmuştur Joyce? "Tepeden tırnağa İrlandalı" kitabında bu rolü sıradan bir satıcı ve Yahudi bir "yabancı" olan Leopold Bloom üstlenmiştir. Bloom, destan kahramanı Odysseus'un modern, gerçekçi ve komik "uyarlama"sıdır.

Homeros'un başka kişilerinin "uyarlama"ları da vardır. İşte kitabın başkişilerinden üçü.

Daha önce **Portre**'de gördüğümüz Stephen Dedalus, babası Odysseus'u arayan Telemakhos'un uzantısıdır.

Ulysses, Buck Mulligan'ın (Gogarty'nin) Martello Kulesi'nde başlar; ilk üç bölümde Stephen/Telemakhos yer alır.

“Şişko” Leopold Bloom’u (Ulysses) ilk olarak evinde, sabah saat 8’de kahvaltı hazırlarken görürüz.

Bloom’un karısı Molly, Odysseus’un sabırlı eşi Penelope’nin uzantısıdır. Penelope kocasına bağlı bir kadındı, Molly ise Bloom’u Blazes Boylan ile aldatmaktadır.

Okuru aydınlatmak için yararlı bir çizelge

Aşağıdaki çizelgede, Homeros'un **Odysseus**'undaki bölümler sıralanmıştır. Joyce'un **Ulysses**'inde bölüm başlıkları yoktur. Dublin'de olayların geçtiği yerler, saatler verilmiş ve Joyce'un geliştirdiği simgesel temalar belirtilmiştir.

BAŞLIK	SAHNE	SAAT	ORGAN	SANAT
I Telemachia				
1 Telemakhos	Kule	8	-	dinbilim
2 Nestor	Okul	10	-	tarih
3 Proteus	Kıyı	11	-	dilbilim
II Odysseia				
1 Kalypso	Ev	8	böbrek	ekonomi
2 Lotusiyenler	Banyo	10	cinsel organlar	botanik, kimya
3 Hades	Mezarlık	11	kalp	din
4 Eolus	Gazete	12	akciğerler	hitabet
5 Lestrigonyanlar	Öğle yemeği	13	-	mimarlık
6 Skylla ve Kharybdis	Kitaplık	14	beyin	edebiyat
7 Dolaşan Kayalar	Sokaklar	15	kan	mekanik
8 Sirenler	Konser Salonu	16	kulak	müzik
9 Kyklops	Meyhane	17	kas	politika
10 Nausikaa	Kayalar	20	göz, burun	resim
11 Güneşin Öküzleri	Hastane	22	rahim	tıp
12 Kirke	Genelev	24	hareket organları	büyü
III Nostos				
1 Eumeus	Sığınak	1	sinirler	denizcilik
2 İthaka	Ev	2	iskelet	bilim
3 Penelope	Yatak	-	et	-

RENK	SİMGE	TEKNİK	BAĞLANTILAR
beyaz altın	varis	anlatım (genç)	(Stephen - Telemakhos - Hamlet: Buck Mulligan-Antinous: Sütçü Kadın-Mentor)
kahverengi	at	kateşizm (kişisel)	(Deasy: Nestor: Pisistratos: Sargent: Helen- Bayan O'Shea)
yeşil	gelgit	monolog (erkek)	(Proteus-Primal Matter: Kevin Egan - Menelaos: Megapenthos: Çiçektoplayıcısı)
turuncu	superisi	anlatım (olgunluk)	(Kalypso - Superisi. Dlugacz: Anımsama: Zion: Ithaka)
-	Ekmek/ şarap töreni	narsisizm	(Lotusiyenler: Beygirler, Askerler, Hadımlar, Banyo yapanlar, Kriket seyircileri)
beyaz, siyah mezarıcı		kübizm	(Dodder, Kanallar, Liffey - 4 ırmak: Cunningham - Sisyphos: Peder Coffey - Kerberos: Mezarıcı - Hades: Daniel O'Connor - Herakles: Dignam - Elpenor: Parnell Agamemnon: Mentor: Aias)
kırmızı	yayınıcı	entimemik	(Crawford - Eolus: Ensest - gazetecilik: Yüzen ada - basın)
-	polisler	peristalsis	(Antiphades - Açlık: Tuzak: Yemek: Lestrigonyanlar: Dişler)
-	Stratford, Londra	diyalektik	(Kaya - Aristoteles, Dogma, Stratford: Girdap: Platon, Mistisizm, Londralı Ulysses: Sokrates, İsa, Shakespeare)
-	yurttaşlar	labirent	(Boğaz-Liffey: Avrupa kıyısı - Viceroy: Asya kıyısı - Conmee: Yurttaş toplulukları)
-	bardaki kızlar	fuga per canonem	(Sirenler - bardaki kızlar: Ada: bar)
-	fenian	abartmacılık	(Hiç kimse - Ben: Kazık - puro: doğuş - apotheosis)
gri, mavi	bakire	yükselme inme	(Phaeacia - Denizyıldızı: Gerty - Nausikaa)
beyaz	anneler	ana karnında gelişme	(Hastane - Trinacria: Lampetie, Phaethusa - Hastabakıcılar: Helios - Ev: Öküzler - Verimlilik: Suç - sahtekârlık)
-	fahişe	hayal görme	(Kirke - Bella)
-	denizciler	anlatım (yaşlılık)	(Eumeos - Keçi Yüzen: Denizci Ulysses Pseudangelos: Melanthius - Corly)
-	göktaşları	kateşizm (genel)	(Eurymakhos - Boylan: Talipler - kuruntular: Yay - mantık)
-	toprak	monolog (dişi)	(Penelope - toprak: Ağ: Hareket)

Homeros'un Kyklops'u

Homeros'un "Kyklops" bölümüne bir göz atalım; sonra bunu Joyce'un **Ulysses**'e nasıl aktardığını görelim.

Odysseus'la adamları, Kyklops denilen tek gözlü devlerin bulunduğu bir adaya düşerler. Bu devlerden biri, Polyphemos, onları mağarasına kapatır.

Kykloplar insan eti yemektedir; Polyphemos da Odysseus'un adamlarını teker teker yutmaya başlar.

Kurnaz Odysseus, bir gece Polyphemos şarap içip sarhoş oluncaya kadar bekler. Büyük bir kazığın ucunu sivirtir, onu ateşte kızdırdıktan sonra Polyphemos'un gözüne batırarak devi kör eder.

Odysseus, Polyphemos'a adının **Outis** (hiç kimse) olduğu söylemiştir. Bu yüzden, Polyphemos'a kimin ona kötölük ettiğini soran öteki devler, "Hiç kimse," yanıtını alınca onun çigliklarına kulak asmazlar, arkadaşlarının sarhoş olduğunu düşünürler.

Sabah olunca, Polyphemos koyunlarını otlağa bırakmak için mağarasının önündeki kayayı kaldırır. Önünden geçen koyunların sırtlarına dokunur; Odysseus'la arkadaşları koyunların altlarına saklanarak kaçarlardı.

Yelken açıp adadan uzaklaşırlarken, Odysseus kıyıyı arşınlayan yaralı deve gerçek adını söyler bağıarak. Polyphemos koca bir kayayı kaldırıp sesin geldiğı yöne fırlatır. Odysseus'la arkadaşları bir felaketten kılpayı kurtulurlar.

Joyce'un Kyklops'u

Dokuzuncu bölüm, "Kyklops", Polyphemos'un kör edilmesinin çok kısa bir özetidir. "Arbour Hill'in köşesinde D.M.P.'den İhtiyar Troy'la vakit öldürüyordum ki bir baca temizleyicisi belirdi sokakta, süpürgesinin sapıyla az kalsın gözümü çıkarıyordu."

Barney Kiernan'ın meyhanesi, Kyklops'un mağarası olur; "yurttaş" denilmektedir yöneticisine; İngilizlerden nefret eden bir Fenian milliyetçisidir. Onun yabancı düşmanlığı ile Polyphemos'un "tek gözlü görüşleri" arasında benzerlikler vardır. O da, arkadaşları da korkunç (yamyamca) susuzluk çekmektedir.

"Tek gözlülük", bölümün adsız anlatıcısı ("ben") ile ortaya çıkarılır.

“At Gitsin”: Bir Yanlış Anlama

Günün daha erken saatlerinde, Bantam Lyons yolda Bloom’a rastlamış, at yarışları sayfasına bakmak için ondan gazetesini istemişti.

Bloom söylediklerini tekrarlar; Lyons, “Peki, ona oynarım,” der.

Lyons’un anlamsız yanıtı Bloom’u (tabii bizi de) şaşırtır. Ama öğleden sonra saat 5’te Bloom, Kiernan’ın barına girince mesele, hiç olmazsa bizim için, aydınlanır. 16 Haziran 1904 Perşembe günü, romanda da gerçekte de, at yarışlarında Ascot Kupası’nı “At Gitsin” adlı safkan büyük bir sürpriz yaparak kazanmış ve 1’e 33 vermiştir. Bantam Lyons, Bloom’un o sabah kendisine esaslı bir tüyo verdiğini düşünmektedir.

Bloom bara girinceye kadar olay bütün Dublin’e yayılmıştır bile.

Barın bu "tüyo"yu ciddiye alıp kazanan ata oynama cesaretini gösteremeyen müşterileri, Bloom'un büyük para kazandığını, ama kimseye içki ismarlamamak için bunu gizlediğini düşünmektedirler. Ama Bloom, bir puro yakar (Odysseus'un ucu kızdırılmış kazığının gölgesi). Bu küçük olay, "yurttaş"ın ve arkadaşlarının ırkçılık damarlarını kabartır hemen; Bloom'un Yahudiliğiyle alay etmeye başlarlar. Ama Bloom tarihi arkasına alarak yiğitçe savaşır.

Yurttaş (Polyphemos), Bloom'un arkasından kaya değil bir bisküit kutusu fırlatır. Bloom bir faytona binerek kaçar. İncil'i çağrıştıran cümlelerle örölü bir bölümde, Hazreti İlyas gibi gökyüzüne çıkar.

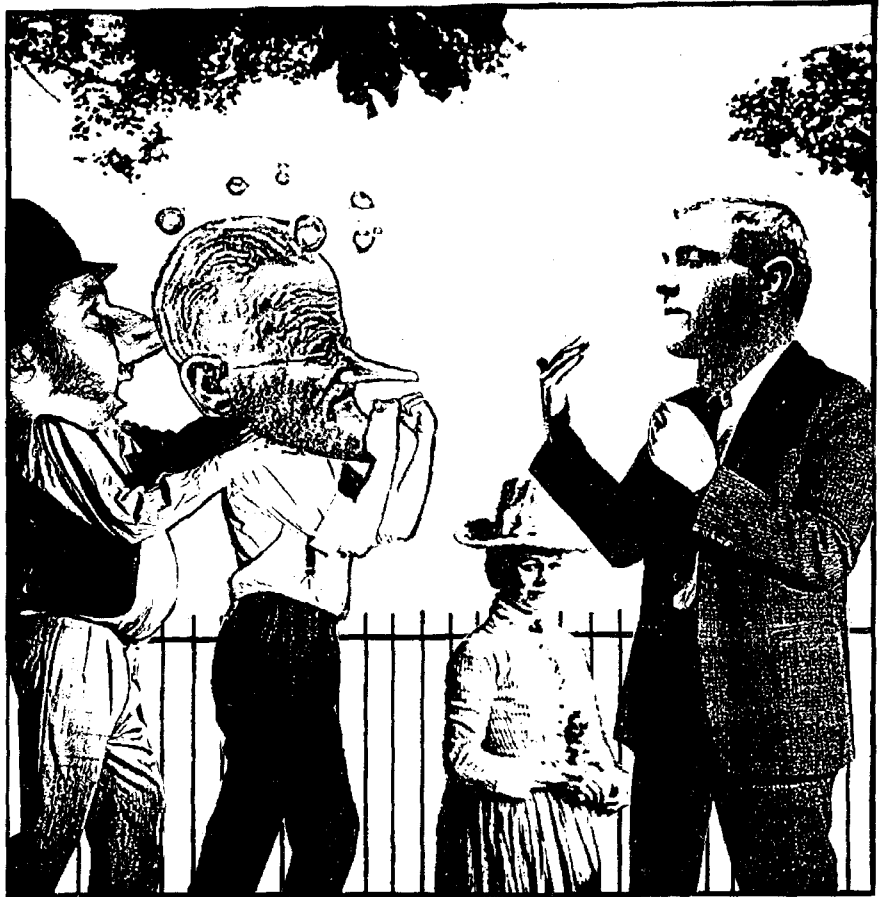

Joyce, günlük yaşamımızda mitologyanın ana temleriyle, küçük ölçeklerde bile olsa, nasıl karşılaştığımızı göstermektedir bize.

Sanata Öyküden Yaşam

Gerçek bir at yarışının (Ascot Kupası) **Ulysses** romanına nasıl yerleştirildiğini gördük. Joyce'un kendi yaşamından romana yansıyan iki olaya daha göz atalım. İlk olay, Joyce'un Ulysses'i neden Yahudi yaptığının ipucudur.

1904 yazında küçük bir gezintiye çıkmıştı Joyce, çakırkeyifti. Genç bir kadına sataştı. Kadının erkek arkadaşı öfkeleni, Joyce'la yumruklaşmaya başladılar. Joyce'u dayak yemekten Alfred Hunter adlı biri kurtardı. Hunter'ın romandaki Leopold Bloom'la iki benzerliği vardı: Yahudiydi ve karısı kendisini aldatıyordu. Joyce, Hunter'ı **Dublinliler**'deki bir öyküsünde kullandı önce.

Eccles Sokağı No. 7

On ikinci bölüm, “Kirke” ya da genelev sahnesi, sarhoş Stephen Dedalus’un Bloom (Hunter) tarafından kurtarılmasıyla sona erer. Bloom onu kendi evine, Joyce’un gerçek yaşamındaki önemli bir adrese, Eccles Sokağı No. 7’ye götürür.

Joyce 1909 yılında Dublin’e gittiğinde, Vincent Cosgrave (Portre’nin Lynch’i) ona tatsız bir olay anlatmıştı.

Joyce, umutsuzluk içinde, Eccles Sokağı No. 7'de oturan eski bir arkadaşına, J.F. Byrne'e (**Portre**'nin Cranly'si) gitti.

Joyce, Dublin'den ayrılmadan önce, teşekkür etmek için Byrne'ı bir daha görür. Birlikte yürüyüşe çıkarlar; eve döndüklerinde, Byrne anahtarı içeride unutmuş olduğunu fark eder.

Parmaklıkların üstünden atlayarak bodrum katın önüne indi, kilitli olmayan bulaşıkhaneden girdi eve, biraz sonra holde belirdi, sokak kapısını açarak arkadaşını içeri aldı... Stephen Dedalus'u.

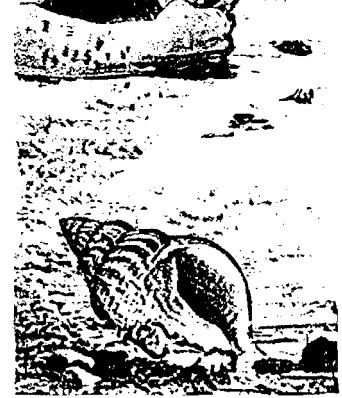
Bloom da, **Ulysses**'in "Eumeus" bölümünde Stephen'ı Eccles Sokağı No. 7'ye tıpkı böyle alır.

Proteus: Entelektüel Karmaşıklıklar

Entelektüel açıdan en karmaşık bölüm belki de üçüncü bölümün, "Proteus"un başıdır. Joyce, Avrupa skolastik felsefesinin tüm tarihini tarayarak, gerçeği bulmak için savaşıyan genç sanatçıya, Stephen Dedalus'a silahlar aramıştır.

Joyce bu entelektüel çabayı, Homeros'un öyküsündeki bir olayla, Kral Menelaos'un boyuna kılık değiştiren Denizler Kralı Proteus'la dövüşerek ondan bilgi almasıyla bağdaştırır.

Belirsiz göndermeler ve dilin deniz gibi değişken, karmaşık yapısı, Joyce'un kitabını ilk kere eline alan okuru hemen pes ettirebilir.

Öyle bir an gelir ki, dil, dizgi yanlışlarıyla dolu anlamsız biçimlerden oluşmaya başlar.

“Dinle: dört sözcüklü bir dalgalar dizini: siisuu, hrss, rsseeiss, uuus.”

Joyce’un öğüdüne kulak verin. Dinleyin! Büyülü bir andır bu, Stephen, denizin sesini, dalgaların kıyıya vuruşunu, köpüklerin eriyip gidişini kendi yarattığı sözcüklerle yakalamaktadır.

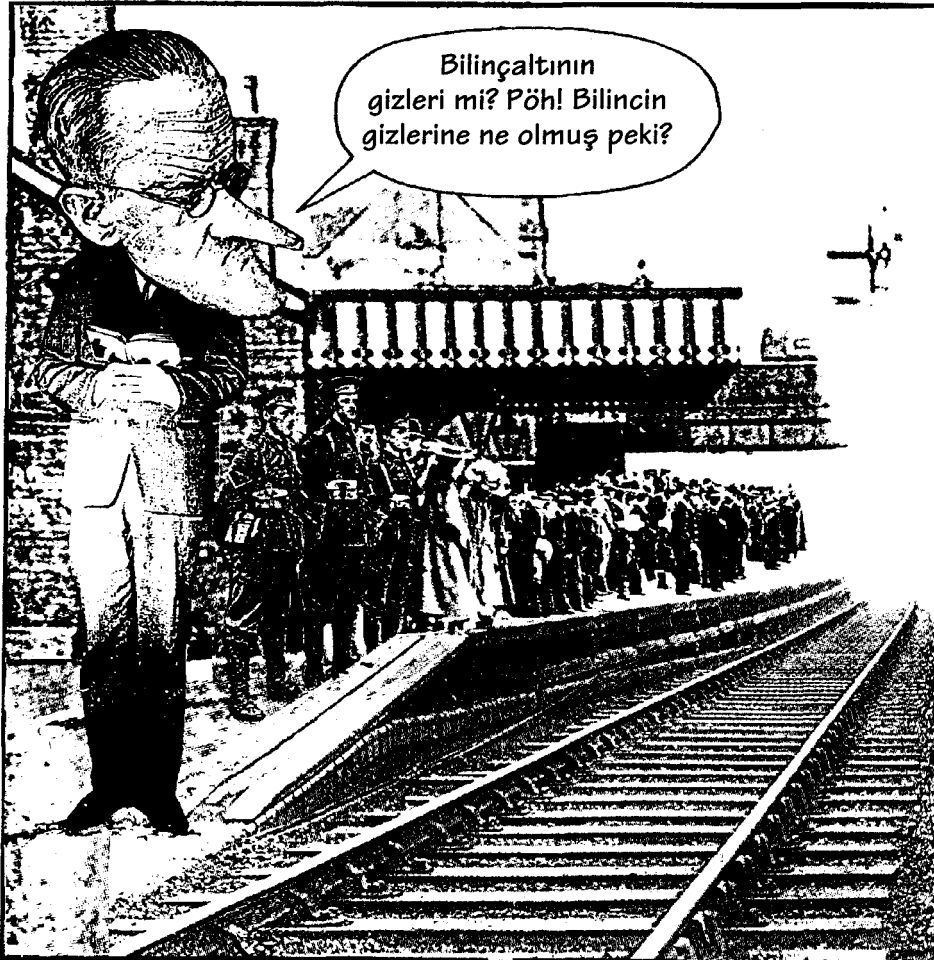
Siz de tekrarlayın bunları. Dalgaların sesini işitmek isteyen çocuklar denizkabuklarını kulaklarına nasıl tutarlar, işte öyle.

Bilinç Akımı

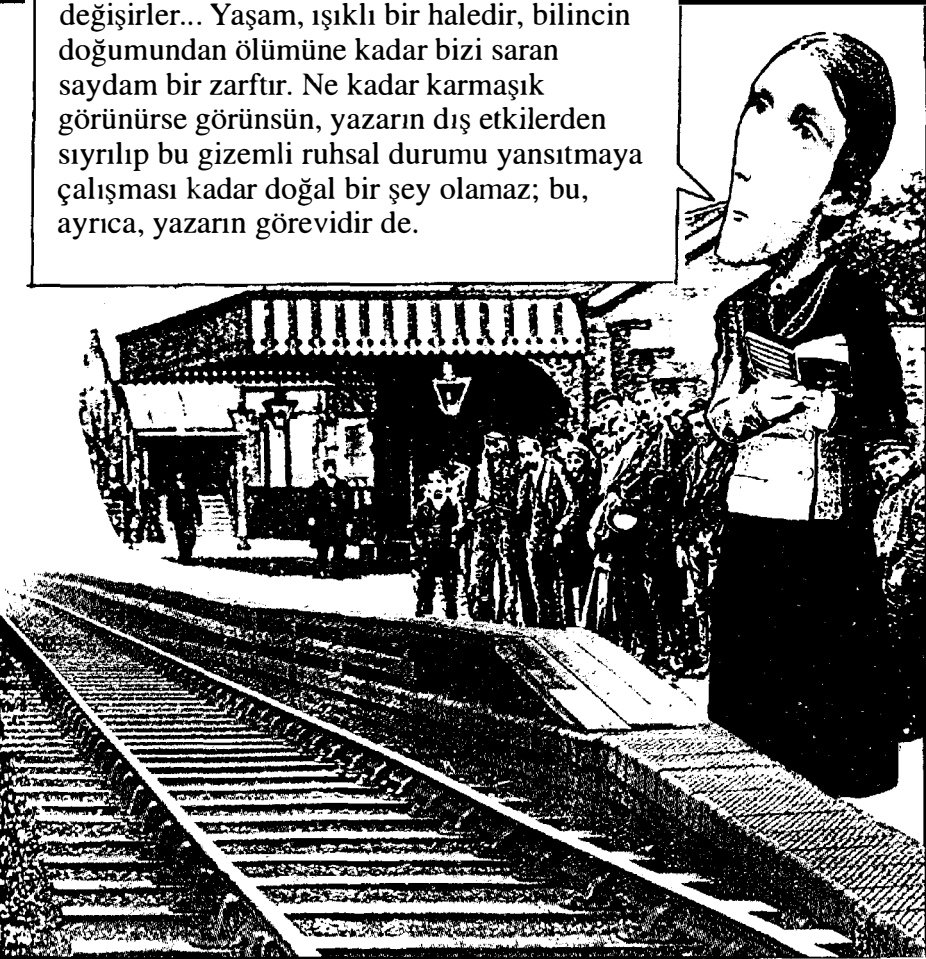
Joyce, aklın "konuştuğu" gibi, karmaşık bir düzen içinde, kesintilerle, tamamlanmamış düşüncelerle, yarım kalmış sözcüklerle akıp giden bir anlatım tekniğini, **bilinç akımı** tekniğini geliştirdi. Joyce bu tekniği bir tren istasyonunda satın aldığı unutulmuş bir Fransız romanından, Edouard Dujardin'ın **Les Lauriers sont coupés**'sinden yola çıkarak geliştirdiğini söylemiştir.

Joyce, bilinç akımı tekniğini Sigmund Freud'un psikanalitik bilinçaltı kuramından aldığını söyleyenlere şiddetle karşı çıkmıştır.

O sıralarda başka yazarlar da benzer teknikler geliştiriyorlardı. Virginia Woolf (1882-1941), Joyce'un **Ulysses**'de kullandığı anlatıma uyan öncü edebiyat tekniğini şöyle açıklıyordu.

Sıradan bir günde sıradan bir kafayı bir an inceleyin. Çeşitli etkilenmeler içindedir kafa. Her yandan etkiler yağar, sayısız atomların sağınağıdır bu; düşlerlerken pazartesiye, salıya göre biçimler alırlar, boyuna değışirler... Yaşam, ışıklı bir haledir, bilincin doğumundan ölümüne kadar bizi saran saydam bir zarftır. Ne kadar karmaşık görünürse görünsün, yazarın dış etkilere sıyrılıp bu gizemli ruhsal durumu yansıtmaya çalışması kadar doğal bir şey olamaz; bu, ayrıca, yazarın görevidir de.

Bilinç Akımına Bir Örnek

Ulysses neredeyse baştan sona bu teknikle yazılmıştır. Beşinci bölümden, "Lestrigonyanlar"dan bir örnek verelim. Öğleden sonra saat 1'de Davy Byrne'in barında biraz Gorgonzola peyniriyle içtiği Burgundy şarabı, Bloom'un anılarını canlandırmış, Howth Head koyunda Molly'yle ilk seviştiği günü hatırlatmıştı. Anıları canlandıran, camda çiftleşen iki sinekti.

Cama iki sinek yapışmış
vızıldıyorlardı, yapışmış.

Damağında ısıldayan şarap biraz
oyalandı orada, sonra indi.
Burgundy bağlarında ezilen
üzümler. Güneşin sıcaklığı bu
işte. Gizli bir dokunuş sanki
anımsa diyen. Anımsatan duy-
gusu. Howth'da yabani
eğreltiotları altına saklanıp.
Altımızda koy uyuyan gök...

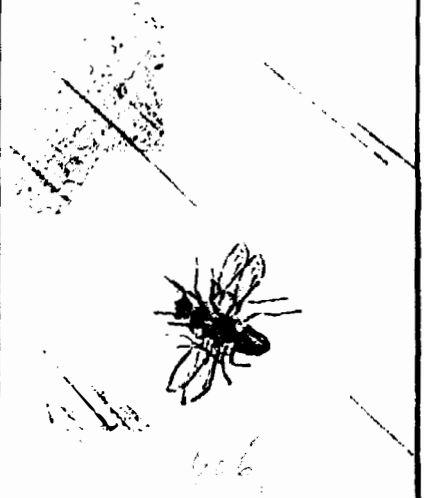

Uzandım üstüne, açık dudaklar, açık, onun ağzını öptüm. O da ağzıma ılık çiğnenmiş kekin çekirdeğini verdi usulca. Tükürükle tatlanmış ekşimişti ağzında. Sevinç: yedim onu: sevinç. Genç yaşam, bana verdiği dudakları. Yumuşak, ılık, yapışkan, zambak gibi yapışkan dudakları, gözleri çiçekti, alın beni, istekli gözler. Çakıltaşları düşüyordu...

Sıcacık dilledim onu, beni öptü, öpüldüm. Bırakarak kendini saçlarımı okşadı, öptü, beni öptü.

Ben. Ben şimdi.

Yapışmış,
vızıldıyordu sinekler.

Sirenler

Sekizinci bölüme, "Sirenler"e egemen olan **kulak ve müzik**ti, sonunda Bloom'un kendisi de son derece komik bir çalgı olur. Bu, öğle yemeğindeki Burgundy ile Gorgonzola'nın bir sonucudur. Yellenmek gereğini duyar, ama yanından geçen bir kadın yüzünden kendini tutar. Bir vitrinde duran Robert Emmet'in **Rihtımdan Konuşma**'sını inceliyormuş gibi yapar ve işini görebilmek için geçecek tramvayın gürültüsünü bekler.

Joyce'un "müzikal efektler"ine dikkatle kulak vermek, "Proteus" gibi güç bir bölüm olan "Sirenler"i anlamamıza yardımcı olabilir. Joyce bu bölümde Homeros'un bir kaya üstünde oturup şarkılarıyla denizcileri çeken, onların ölümüne neden olan Sirenler öyküsünü yeniden anlatmaktadır.

Odysseus, Sirenlerin şarkısını işitip de hayatta kalabilen tek kişidir. Adamlarının kulaklarını kapattırır. Kendini de, Sirenlerin büyülu çağrısına kapılmamak için teknenin direğine bağlatır.

Bloom, öğleden sonra 4'te, Ormond Oteli'nde Simon Dedalus'un (büyüleyici) tenor sesiyle **Martha** operasından bir arya söylediğini işitir. Bloom, Molly'nin sevgilisi Boylan'ın randevusuna gitmek için o sıralarda Ormond'dan ayrılacağını bilmektedir. Olay çıkarmadan önceki zamanını arayı dinleyerek geçirir... Bu arada parmağına sardığı lastikle oynar boyuna. Destandaki benzeri Odysseus'un bağlarını anımsatır bu.

“Sirenler”in ilk iki sayfası anlamsız görünen sözcük yığınlarıyla doludur. Isınan bir orkestra gibi. Biraz sonra dinleyeceğimiz parçadan kısa melodiler çarpar kulağımıza. Bölümde “işiteceklerimiz”in minyatür provasıdır sanki.

İki sayfalık prova, iki sözcükle sona erer: **tamam** (Bloom'un yellenmesiyle biten bölümün son sözcüğü) ve **başla** (bölümde yinelenmeyen tek sözcük). Orkestra şefi, batonuyla “başla” komutunu vermiş ve orkestra Sirenlerin şarkısını çalmaya başlamıştır sanki.

Başka müzikal efektlere de rastlanır. Molly'nin saçlarının omuzlarına nasıl düştüğünü anımsar Bloom.

dalgadalgadalgadalgahıdalgadalgahı saçarak:, d.

Arpej vardır müzikte, notalar arasında esler. Akordiyon gibi kıvrılarak ayağa kalkan Bloom da sesli harfler çıkarılarak bir “arpej cümle”yle anlatılır; “Bloom ayağa kalktı”, BLMYĞKLKT olur.

Bölüm 10: Nausikaa

Homeros'daki Nausikaa, teknesi batan Odysseus'a yardımcı olan güzel bir kızdır - yolculuğunda bir rahatlama dönemi sağlar ona. Bloom'un Nausikaa'sı ise Sandymount'ta, deniz kıyısında bir kayaya oturmuş Gerty McDowell'dir - o da bacaklarını gösterir Bloom'a, mastürbasyon yaparak rahatlamasını sağlar.

Gerty'nin bilinç akımı, o zamanların ucuz romanlarının birinden alınmıştır; Joyce, bu roman için arkadaşına yazdığı mektupta şunları söyler: *"Tatlı, yapış yapış, reçel gibi bir anlatım, içinde neler yok ki, ensest, mastürbasyon, Meryem'e tapma, haşlanmış midyeler, ressam paletleri, vir vir, dolambaçlı anlatım, vb. vb."*

Bloom'un röntgenciliği, cinsel organının uyanışı ve orgazmı, akşamüstü düzenlenen bir havai fişek gösterisine dalan Gerty'nin "yapış yapış"lığı aracılığıyla verilir.

Bir fişek fırladı derken güm diye oo! Bir tane daha herkes oo! oo! diye bağırdı kendinden geçerek fişek altın rengi buklelerini yağmur gibi yağdırırken.

Gerty kalkıp seke seke evine yollanırken Bloom onun topal olduğunu fark eder.

EVET...

Bloom için Gerty nasıl geçici bir "rahatlama" sağlıyorsa, Molly de Blazes Boylan'da aynı rahatlamayı arar ve kısa bir süre için bunu bulur. Ama sonunda, "Penelope" bölümünde Boylan'ı sepetler, uykuya dalacağı sırada düşüncelerinde Bloom'a döner; bilinç akımı tekniğiyle yazılmış uzun bir "kendi kendine konuşma" başlar.

"yarın güneş senin için doğacak dedi o gün Howth'da güller arasında yatıyorduk gri bir elbise vardı sırtında başında hasır şapka ben almıştım evlenme teklif etmişti evet ağzımdaki çekirdeği vermişim ağzına artıkyıldı bu yıl gibi artıkyıldı 16 yıl önce evet Tanrım o uzun öpüşten sonra soluğum kesildi neredeyse evet dedi ki sen dağların gülüsün hepimiz çiçeğiz kadın bedeninde evet dediği tek doğru şeydi bu güneş bugün senin için doğuyor evet bu yüzden hoşlandım ondan çünkü gördüm ki kadının ne olduğunu anlamış ne duyduğunu..."

...sonra yine sordu bana evet dedim evet benim dağ çiçeğim önce kollarımı doladım ona onu kendime çektim göğsümdeki kokuyu duysun diye evet kalbi çılgıncasına atıyordu evet dedim evet evlenirim Evet”

Bölüm -ve roman- Molly'nin sürekli yinelediği olumlu bir sözcükle, **EVET**'le biter. Başlangıçla son bir dairenin çemberiyle birleştirilmiştir. Acaba kusursuz bir daire midir bu?

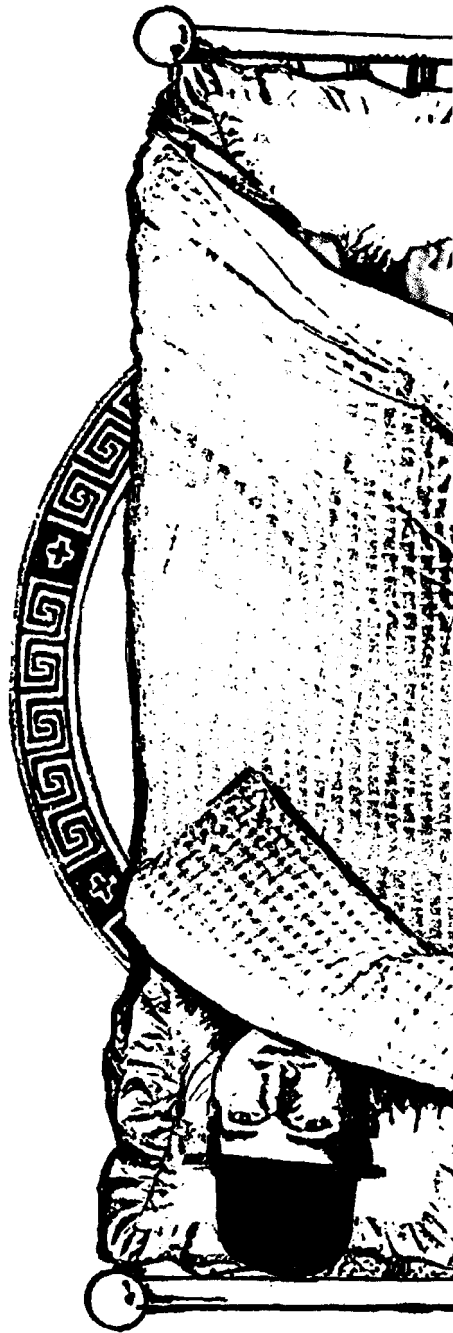
Çözüm mü, Doğrulama mı?

Komik romanlarda - sözgelimi Jane Austen'ın romanlarında - karışıklıklar çözülür, yanlış anlamalar giderilir ve evlilik gerçekleşir, geleneksel "mutlu son"a ulaşılır. Peki, **Ulysses**'de çözüm nerededir?

Stephen Dedalus, bir baba arayan Telemakhos, Bloom'un babacan yakınlığına sığınır. Bir genelevde karşılaşırlar. Çözüm orada değildir.

Bloom evlidir, karısı kendisini aldatmaktadır, o da Sandymount'da mastürbasyon yapar. Sonunda, yaklaşık on iki yıldır cinsel ilişkide bulunmadığı karısıyla yatakta, onun ayakucunda yatarken bulur kendini. Bu da "mutlu son" değildir. Kusursuz olmayan bir daire tamamlanmıştır. Bloom'la Molly'nin alışılmadık bir beraberlikleri vardır. Bloom, gün boyu dolaşırken Molly'yi düşünür hep, Molly de sonunda (düşüncelerinde) ona döner. Aralarında, mekanik sperm fişkırmasının çok ötesinde, ortak bir duygu, bir uyuşum vardır.

Joyce şunu söylemektedir: Yaşam ancak doğrulanabilir, kesin bir çözüme ulaştırılamaz.

Ulysses'in Yayınlanması

1918'de Margaret Anderson ile Jane Heap, **Ulysses**'i New York'ta **The Little Review** dergisinde dizi olarak yayımlamaya başladılar. 1920 Ekimi'nde, romanın ancak yarısı yayımlanmışken, dizi müstehcen bulunarak "New York Kötülükleri Önleme Derneği" tarafından durduruldu. **Ulysses**'e konulan yasaklama uzun süre kaldırılmadı Amerika'da. 1933'te Yargıç John M. Woolsey ünlü kararını verdi: "Erkeklerle kadınların iç dünyalarını anlatan güçlü bir yapıt... Biliyorum, normal ama fazla duyarlı kişiler için **Ulysses** biraz sert bir ilaç. Uzun uzun düşündükten sonra şu kanıya vardım: **Ulysses**'in bazı bölümleri iç bulandırıcı sayılabilir, ama hiçbir yeri cinsel uyarıcı değildir. Dolayısıyla, **Ulysses**, Amerika Birleşik Devletleri'ne kabul edilebilir." Bu kararın verildiği hafta içki yasağı da kaldırıldı. 1920'de bir kapı kapanırken bir başka kapı açıldı. Joyce, Amerikalı ünlü din adamlarının soyundan gelen Sylvia Beach ile tanıştı Paris'te. Beach, Odeon Sokağı 12 numarada "Shakespeare and Co." adlı bir kitapçı dükkânı açmıştı. **Ulysses**'i yayımlamayı önerdi Fransa'da. Joyce bu öneriyi hemen kabul etti. **Ulysses**, yazarın doğum gününde, 2 Şubat 1922'de yayımlandı.

Zürih'te, İrlandalı zekâsı ve mizahı üstüne bir tartışmadan sonra, Nora şunları söylemişti Joyce'a...

Nedir
bu İrlandalı zekâsı,
mizahı dediğin?
Bunu gösteren bir
kitap var mı evde?
Varsa ver de bir-iki
sayfa
okuyayım.

Karısının kendi
dehasına bu kadar
kayıtsız oluşu, Joyce'u
hem tedirgin etmiş,
hem de eğlendirmişti.

Ulysses'i hiç
okumamıştı Nora,
ama romanın yazılma
nedeni oydu. Kitapta
Molly Brown korkunç
şişko, çirkin, evli bir
kadındı, ama onu
yaratırken Nora'yı
örnek almıştı Joyce.
Yine Nora'nın
etkisiyle, annesinin
ona öğretmek
istediklerini öğrenmişti
yurt dışında.

Kalbin ne olduğu,
neler duyduğu... Leopold
Bloom'un kişiliğinde
bunu göstermek
istedim.

Ulysses yayımlandıktan sonra, Joyce roman için tutmuş olduğu dosyalar dolusu notları karıştırarak bir sonraki yapıtı **Finnegan'ın Uyanışı** için tohumlar aramaya koyuldu. Gelecek 17 yıl boyunca bu kitap üstünde çalışacaktı. Bu arada, gençliğindeki gibi lirik şiirler yazmayı da sürdürecekti. Modernist büyük şair Ezra Pound'un karşı çıkmasına aldırmadı, o şiirleri 1927'de bir kitapta topladı: **Pomes Penyeach**.

Sullivan'ın Şampiyonu

Aynı yıl **Finnegan'ın Uyanışı**'nın neredeyse bütün dünyanın tepkisini çekmesi, onun cesaretini kırdı. Romanı tamamlaması için bir başka İrlandalıdan, James Stephens'dan yardım istemeyi bile düşündü. Bu arada İrlandalı tenor John Sullivan'a büyük bir hayranlık beslemeye başladı. Kendisi Dublin edebiyat çevrelerinden nasıl dışlanmışsa, Sullivan'ın da opera çevrelerinden aynı biçimde dışlanmış olduğunu düşünüyordu. Hep övüyordu Sullivan'ı. 30 Haziran 1930'da Paris Operası'nda Rossini'nin **Guillaume Tell** temsilinden sonra büyük bir gösteri yaptı. Gazeteler bu olayı şöyle yazdılar...

Localardan birinde oturan, İrlandalı romancı ve yazar James Joyce olduğu bildirilen kişi, derin sessizliği bozdu. Öne doğru dramatik bir biçimde eğildi, kalın, koyu renk gözlüklerini kaldırarak bağırdı: "Merci mon Dieu, pour ce miracle. Après vingt ans, je revois la lumière."*

(* Bu mucize için Tanrı'ya şükürler olsun. Yirmi yıl sonra ışığı yeniden görüyorum.)

Eski Günahkârın Ölümü

Joyce, bu olaydan bir yıl sonra bir Dublin hastanesinde öldü. Acı çekiyor, suçluluk duyuyordu. Yaşamında babasının yerini şöyle anlatmıştı:

“Babamın olağanüstü bir sevgisi vardı bana. Tanıdığım en budala adamdı, ama korkunç kurnazdı. Son soluğunu verinceye kadar beni düşündü, benden söz etti. Ben de bir günahkâr olarak ondan her zaman hoşlandım, kusurlarını bile sevdim. Kitaplarımda yüzlerce sayfanın, onlarca kişinin kaynağı odur. Kuru (ya da sulu) zekâsı ve yüzünün ifadesi beni hep güldürmüştür. Ondan bana kalanlar, fotoğrafları, bir ceket, güzel bir tenor ses ve belki de (eğer varsa) yeteneğimin temelini oluşturan çapkınlık olmuştur.”

Kızının Hastalığı

2 Şubat 1932'de Joyce'un doğum günü, kızının garip davranışlarıyla yazara zehir oldu. Şizofreni belirtileri görülen Lucia'yı İsviçreli ünlü psikanalist C.G. Jung muayene etti.

Siz bir
irmağın dibine
dalan iki kişi
gibisiniz. Kızınız
boğuluyor, siz ise
yüzüyorsunuz.

15 Şubat 1932'de torunu
Stephen'in doğumuyla bulutlar
biraz dağılır gibi oldu. Joyce,
babasının ölümüyle torununun
doğumunu bağdaştıran yalın,
ama duygulu bir şiir yazdı:
Ecce Puer (İşte Çocuk).

Bir çocuk doğdu
karanlık geçmişten
Yüreğim parçalandı
acıdan sevinçten

Beşiğine uzanmış
yatıyor sessiz
Kapanmasın gözleri
kalmasın sevgisiz

Bir yaşamın soluğu
vuruyor cama
Ama elde değil
dönüyor dünya

Bir çocuk uyurken
geldi bir ihtiyarın sonu
Ah, yüce Tanrım benim,
bağışla oğlunu!

Lucia'nın hastalığı gittikçe ağırlaşıyordu, ama Joyce umudunu yitirmiyordu. Onu kurtarmak için elinden geleni yapıyordu; 1936 Haziranı'nda Harriet Weaver'a, kızını hiçbir zaman bir "akıl hapishanesi"ne kapattırmayacağını yazdı.

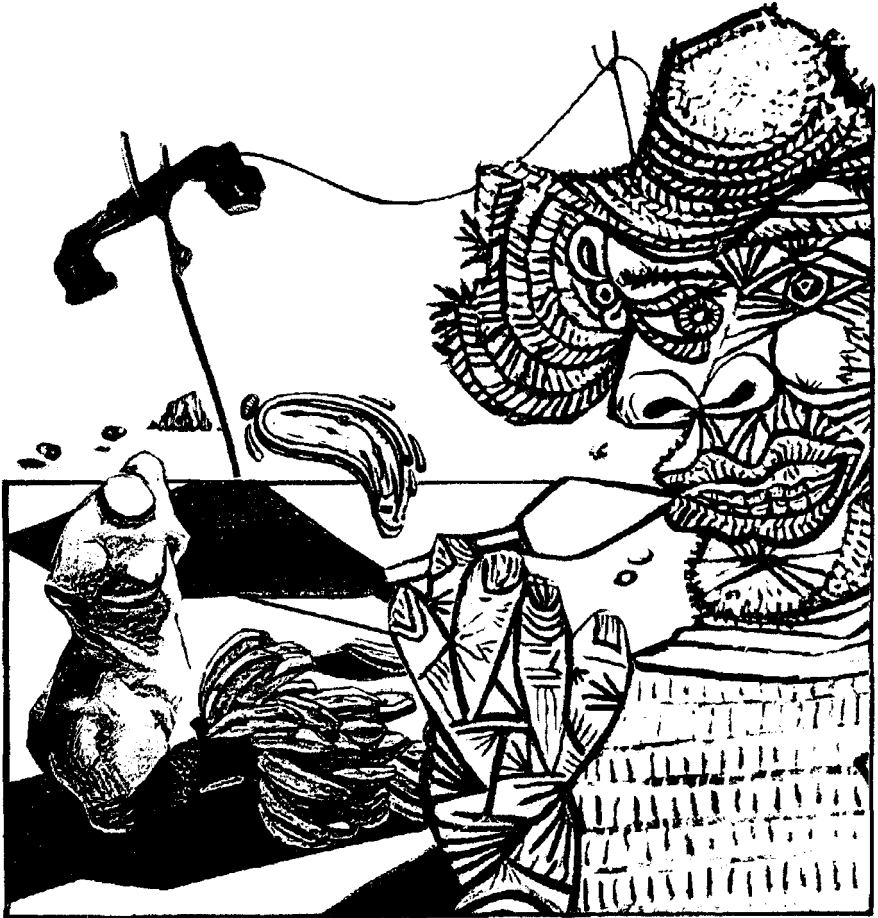
"Onun iyileşmesi için en küçük bir umut ışığı bile gördüğüm sürece yapmayacağım bunu; insanların bildiği ama tıbbın çözemediği en berbat hastalıklardan birine yakalanmakla düpedüz suç işledi, ama bunun için ben suçlamıyorum onu. Sen onun bulunduğu yerde bulunsaydın şimdi, onun duyduklarını duysaydın, bırakılmamış, unutulmamış olmak umut verirdi sana."

Joyce'un direnci bu sorunlar, hastalıklar ve yaklaşan savaş tehlikesi yüzünden gittikçe kırılıyordu; **Finnegan'in Uyanışı'nı** güçlükle tamamlayabildi. Kitap 57'nci doğum gününde, 2 Şubat 1939'da yayımlandı. Joyce, romanının adını daha önce açıklamamış, gizli tutmuştu; bazı bölümlerini "yazılmakta olan bir yapıttan" başlığıyla yayımlatmıştı.

Finnegan'ın Uyanışı

18. yüzyılın büyük yazar ve sözlükçülerinden Dr. Samuel Johnson, bir İrlandalının, Lawrence Sterne'in "anti-roman"ı **Tristram Shandy** için, "Bu kadar aykırı olan hiçbir şey kalıcı değildir," demişti. Son zamanlara kadar **Finnegan'ın Uyanışı** için de aynı tepki geçerliydi. 1922-1939 yılları arasında yazılmıştı roman, bu dönemin ruhunun bir parçasıydı - Picasso, caz, Dali, Stravinsky, parçalanmış perspektif, eriyen saatler, aykırılıklar döneminin. Ama Joyce'un bir mantığı vardı, okurun kafasını zorladığı zamanlarda da anlam ve etki açılarından en küçük ayrıntıyı bile denetim altında tutuyordu; bu da bir klasikçi yapıyordu onu.

Gecenin Kitabı

Ulysses ile gündüzün büyük kitabını yazmış, “bilinç akımı” ile sıradan insan kafasının ilişkilerine bir anahtar bulmuştu. Şimdi uyuyanların ve ölülerin gizlerini anlatan büyük gece kitabındaydı sıra, **Finnegan’ın Uyanışı**’nda. Bu kitabı bilmece gibi görenlere yılmadan aynı yanıtı veriyordu...

Belirsiz diyorlar buna. *Ulysses*’le karşılaştırıyorlar. Ama *Ulysses*’de olayların çoğu gündüz vakti geçiyordu. Yeni kitabımdaki olaylar ise gece geçiyor. Geceleyin her şey o kadar belirli değildir, ne dersiniz?

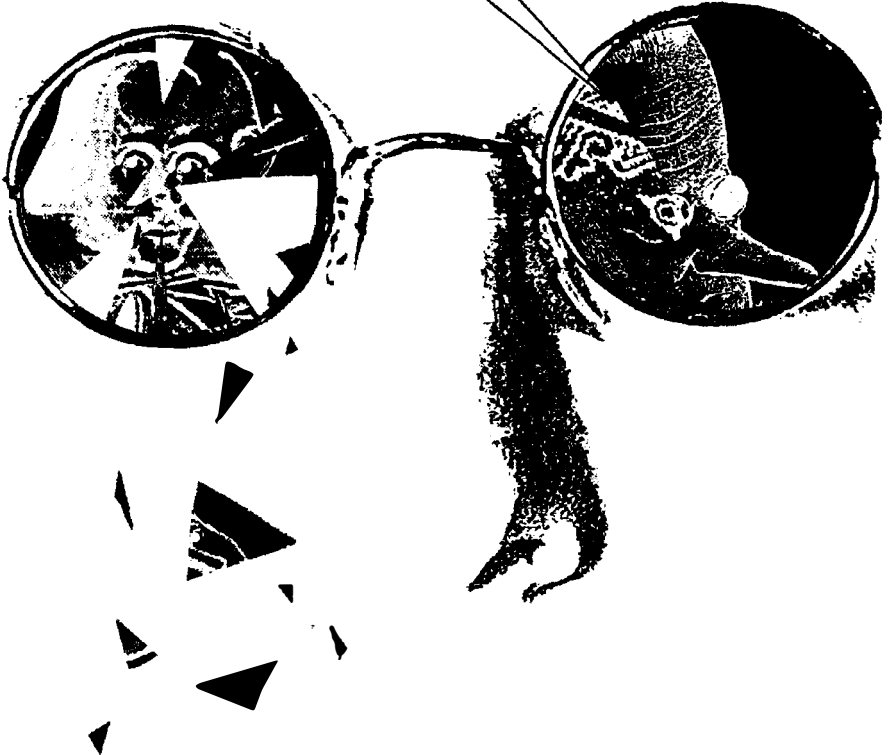
Joyce, “ideal bir uykusuzluk çeken ideal okur”u aradığını söylüyordu.

Bir (Kör) İrlandalının Öcü

Joyce'un devrimci dili, 800 yıldır İrlanda'yı işgal eden İngilizlerden alınmış seçkin bir öğe sayılabilir. Joyce onların en değerli varlıklarını almıştır ellerinden - Milton'un, Shakespeare'in dilini. Sonra onu parça parça etmiş, ortaya çıkan "karmaşa" ile dünya tarihini yeniden yazmıştır.

Ruhu artık "bir başkasının dilinin gölgesinde eriyip yok olmayacaktır". Joyce'un gece kişilerinden biri, Shem* şunları söyler...

fonetikmineboksa işte onla
konuşan nice İngiliz varsa
alayını dünyadan silecem..

(*Shem ile Shaun, HCE ile ALP'in iki oğludur; Shem Joyce'un kendisi, Shaun da kardeşi Stanislaus'dur aslında.)

Cinsellik Masalı

Joyce'un bize sunduğu evrensel tarih temelde basit bir öyküdür.

Joyce hepimizin bilmesi gerekeni söylemektedir: Her romanın temelinde bir kadınla bir erkek arasındaki aşk, yakınlaşma ve cinsel ilişki vardır. **Finnegan'ın Uyanışı**'nın kadın ve erkek kahramanları kimlerdir?

HCE ile ALP

Basite indirgersek, **Finnegan'ın Uyanışı**, Humphrey Chimpden Earwicker (HCE) adlı Dublinli bir birahane sahibinin düşünüyü anlatan bir öyküdür; kadın ise HCE'nin karısı Anna Livia Plurabelle'dir (ALP). HCE, Joyce'un öteki kişileri gibi yazarın babası John Stanislaus Joyce'un bir uzantısıdır.

Başını nasıl da dimdik tutardı, *howeth* gibi yüce, üstünde bir sıçanın soyluluğu, erişilmezliği vardı.

Buradaki ipucu "*howeth* gibi yüce"dir. Bununla ne demek istemiştir Joyce?

HCE, bir bakıma Dublin'in kendisidir. Uykuya daldığında "bedeninin mimarisi", kentin yapısını andırır. Dönemin günlük yüzeyinden Dublin'in geçmişindeki derin katmanlara ineriz - Victoria, George, Elizabeth, ortaçağ ve Viking dönemlerine. Uyuyan bir devin hatlarını seçmeye başlarız ağır ağır - başı Howth Tepesi'dir (Howth Head), kolları körfezi sarmıştır uykuda, bedeni kentin kendisidir, ayak parmakları Castleknock'un yeşil çimenlerine sokulmuştur, Phoenix Parkı'nın çalılıklarından Wellington Dükü'nün zaferleri anısına dikilmiş koca bir anıt yükselir.

HCE bir erkek değildir sadece, insanoğludur, bir **erkek ilke**'dir; karısı Anna Livia Plurabelle de bir **dişi ilke** olur - Dublin'in Liffey Irmağı (Liffey eski haritalarda "Anna Liffey" olarak belirtilir; İrlanda dilinde **amhain** ırmak demektir). Dublin dağlarındaki Sallgap'dan bir pınar olarak doğar ALP, yamaçlardan iner, kentin ortasından geçip Dublin Körfezi'nde denize karışır. Bir çeşit ölümdür bu, bulut olarak doğar, sulara yağmur olarak iner, yeniden ırmak olur ve dolaşım (daire) tamamlanır.

Dinleyin, satırlarda ırmağın sesini duyacaksınız...

“Sallynoggin’in sessiz suları, ıslak bir sabah kadar sevinçli, çağlayarak, akarak, mırıldanarak, tarlalardan geçerken, dirseklerine yaslanmış yatanların yanından, ninesinin yanına uzanmış Anna Livia...”

Asasını sallayınca dilsizler konuşuyor.
Kuokuokuokuokuokuokuokuo!

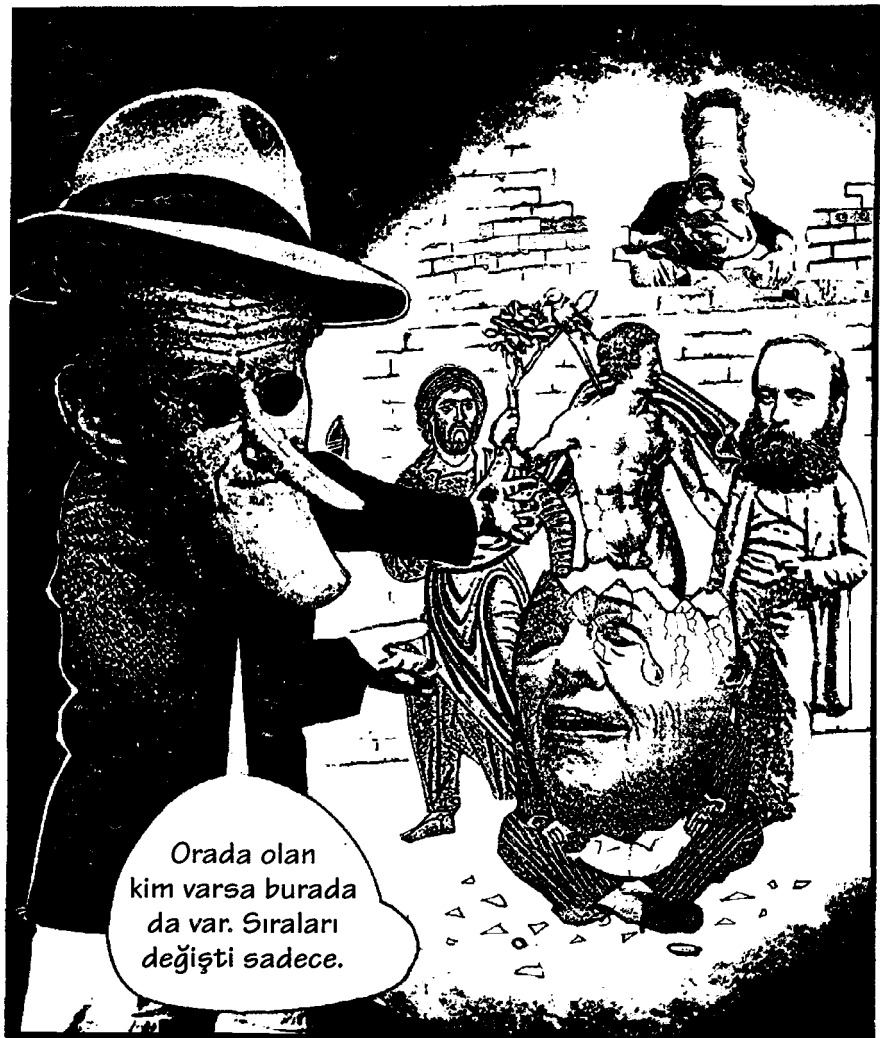
Tam Joyce'a yaraşır bir şeydir bu. Irmağın yüreğinden doğmuş ördeklerin sesidir. Ama sanki Fransızca bilen ördeklerdir bunlar, bu garip kitap karşısındaki şaşkınlıklarını “ne ne ne” diye dile getirmektedirler.

Kitabın Adı Neden Finnegan'ın Uyanışı?

Joyce kitabın adını bir İrlanda-Amerikan baladından, "Finnegan'ın Uyanışı"ndan almıştır. Baladda viskiye düşkün Tim Finnegan adlı bir duvarcının başına gelenler anlatılır. Tim bir gün merdivenden düşüp kafasını kırar. Arkadaşları onu gömmeden önce, eski bir İrlanda geleneğine uyarak ölünün başında içki içerler. İçkiler su gibi akar, bu arada kavga çıkar ve Tim'in üstüne viski dökülür. Bunun üstüne Tim uyanır ve bağıırır...

Duvarcı ustasının düşüp ölmesi, sonra da viskiyle (İrlanda dilinde **ulsce beatha**, yaşam suyu) dirilmesi, Joyce'un insanlık tarihine - düşüş, uyku, ölüm, yeniden dirilme - tam oturmaktadır. "Komik" ile "trajik"i bağdaştıran kişilerle oluşmuş düşsel bir tarihtir bu: HCE ile Finnegan = Adem ile Humpty Dumpty = İnsanlık = İsa, Parnell, Jonathan Swift'in körlüğü, vb.

Joyce'a göre, hiçbir şey ya da hiçbir kimse yok olmamıştır, sadece sahneye giriş sıraları değişmiştir.

Kusursuz Daire

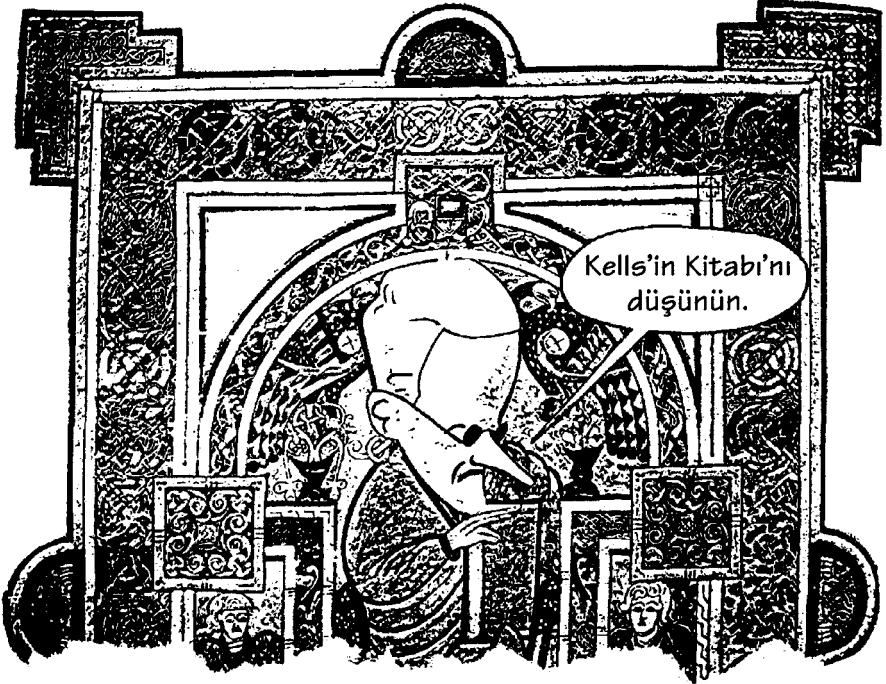
Finnegan'ın Uyanışı'nın yapısı, başlangıcı ya da sonu olmayan, sürekli yeniden doğuşlarla dolu bir dairedir. Bu "dolaşım", kitabın başlangıcında bir cümlenin ikinci yarısıyla sunulur.

"boyunca, Eve ile Adams'ı geçip, kıyının kabarışından körfezin kıvrımına, dolaşımın rahat köyünden Howth Kalesi ve çevresine götürüyor bizi"

Joyce bu bölümün ilk yarısını kitabın **sonuna** koymuştur.

"Anahtarları. Verilmiş! Uzağa, öteye, sevilene, ırmak..."

Okur bu iki parçayı birleştirerek insanoğlunun tarihini yaratan düşün ve uyanış dolaşımını kavrayabilir.

Joyce, 8. yüzyıldan kalma Kelt süslemeleriyle ünlü bir elyazması İncil'den söz etmektedir. Bu elyazmasında süslemeler, bölüm başlarındaki büyük harfleri okunmaz kılmaktadır. **Finnegan'ın Uyanışı** da süslemelerle doludur.

Vico'nun Tarih Tekrarları

Joyce, **Ulysses**'de Homeros'un destanından nasıl yararlandıysa, bu kitabında da Napolili tarih felsefecisi **Giambattista Vico**'nun (1688-1744) tarih kuramından öyle yararlanmıştır.

Vico, tarihin tekrarlardan oluştuğu görüşünü ileri sürmüştü. Ona göre, "tarih tekerrürlerden ibaret"ti. Tanrısai Çağ, Kahramanlıklar Çağı, İnsanlık Çağı bir kaosla sona ermiş, sonra bu çağlar yeniden başlamıştır. Bir tür "dolaşım"dır bu. **Finnegan'ın Uyanışı**'ndaki dolaşımın başlangıcı, belirli aralıklarla "gökgürültüsü"yle belirir. İlk sayfada, yüz harflik bir "gökgürültüsü"ne rastlarız.

Bababbadalgharaghtakamminarronnkonnbronntonnerronntuonthun-
ntrovarrhounawnskawntoohohoordenenthurnuk!

Bu tür bir "gariplik", okura kitabı bıraktırabilir hemen. Ama Joyce gökgürültüsünün sesini vermektedir burada.

Finnegan'ın Uyanışı'nda belki en kolay anlaşılabilir bölüm "Anna Livia Plurabelle" olarak bilinen bölümdür. Bu bölüm, 1930'da Faber and Faber tarafından ayrı bir kitap olarak yayımlandı. Joyce, dolduracağı plak için yine bu bölümün son sayfalarını okumayı seçti. "Anna Livia Plurabelle" bölümünü "suyun ritmini taşıyan sözcüklerle oluşturmaya çalıştığını" söylüyordu. Bayan Weaver'a mektubunda şunları yazıyordu...

"İrmak kıyısında çamaşır yıkarken çene çalan, gece çökünce de bir ağaçla bir taşla dönüşen iki kadının konuşmaları. Irmağın adı Anna Liffey. Başlangıçtaki sözcüklerin bazıları Danca-İngilizce. Dublin Vikingler tarafından kurulmuş bir kent. İrlanda dilinde adı "Baile Atha Cliath". Ballycleec, kent ya da engeller geçididir. Kentin "Pandora'nın kutusu"nda kötülükler gizlidir. Kahverengidir ırmak, alabalık doludur sularında, kıvrımlıdır, sığdır. İkiye ayrıldığı yerde kent yükselir."

Kirli Çamaşırlar

Dublin'in dışlarında, Wagner'in operasıyla ölümsüzleşen Tristan ile Isolde efsanesinin geçtiği Chapelizod'da, Liffey Irmağı kıyısında iki çamaşırcı kadın çene çalmaktadır.

"İrmaklı" bir bölüme uygun olarak, ilk üç satır bir delta biçimini oluşturur.

sen
söyle bana ne biliyorsan
Anna Livia'ya dair. Bilmek istiyorum her şeyi

Kadınlardan biri, Anna Livia ile kocası HCE'yi karalamak için çırpınmaktadır; onlara dair karanlık noktaları öğrenebilmek için öteki kadını boyuna üsteler: "Onon! Onon! Az daha anlat. En ince noktasına kadar. En küçük ayrıntıyı bile bilmek istiyorum."

İki kadın, müşterilerinin özel yaşamlarını anlatırlar birbirlerine, bu arada onların kirli çamaşırlarını ortaya sererler. Çeşitli lekelerin nedenlerini araştırırlar (HCE'nin külotunda bu lekelerden vardır); "her ne yapmışsa işte, parkta yapmıştır mutlak".

O iblis nerelerde ne
halt eder, adım gibi
bilirim...

ALP de payını alır tabii;
Dublin'de söyledikleri gibi,
"bu işi yapmak için iki kişi
gerekir".

O karının da heriften
geri kalır tarafı yok.

Konuşmaları bölük pörçüktür; kalabalık bir lokantada kulağa
çarpan gelişigüzel sözcükler gibi.

Irmağın Saçları

HCE'de Joyce'un babasından nasıl izler varsa, Liffey Irmağı'nda da başka kişilerden izler vardır. Anna Livia'nın suları, yazar Italo Svevo'nun karısının akıp giden uzun saçlarını anımsatıyordu Joyce'a. Yazar, bir İtalyan gazetecisine şunları söylemişti...

“Svevo'yu ölümsüzleştirdiğimi söylüyorlar, ama Signora Svevo'nun buklelerini de ölümsüzleştirdim. Uzun ve kızıl-sarı saçları vardı. Kız kardeşim saçlarının omuzlarına nasıl döküldüğünü uzun uzun anlatmıştı bana. Dublin'deki ırmak boyahanelerin yanından geçer, suları kırmızıdır orada. Yazdığım kitapta bu ikisini karşılaştırdım. Kitaptaki kadınlardan birinin saçları, aslında Signora Svevo'nun saçları olacak.”

ALP üzerine dedikoduların ardı arkası kesilmek bilmez. "Gençken soluk benizli cılız mılız bir şeydi işte." Çocukluğunda da anne baba sözü hiç dinlememiştir.

"her şeyden önce, hepsinden beteri, dadısı Sally horul horul uyurken almış bohçasını kaçmış, sonra da anlarsın ya"

Genç yaşında bile hoppanın tekiymiş, Luggula'daki keşişleri bile baştan çıkarmış.

Dublin'in ırmağı Anna Livia, evlenince bile uslanmaz, bir cumartesi gecesi HCE'ye gelemeyeceğini bildirir ve küçük bir kaçamak yapar.

“Saçlarını bıraktı önce topuklarına kadar indi kıvrımlı uçları. Sonra anadan doğma soyunarak sulara çamura daldı tepeden tırnağa her yanını ıslattı. Sonra da omurgalarını akıntılarını dalgakıranlarını ovdu yapraklarla sildi. Karnı kasıkları altın gibi bronz gibi yanıyordu şimdi. Sonra da saçlarına bir çelenk ördü. Ördü saçlarını. Otlardan, kır çiçeklerinden, suyosunlarından, salkım söğütlerin dökülen acılarından bir çelenk. Sonra da bilezikler, kollarına, ayak bileklerine takılar, boynuna bir muska yaptı kolye diye, taşlardan,

kabuklardan, çakıllardan. Bunlar bitince gözüne sürme çekti, Annushka Lutetiavitch Pufflovah, dudaklarına krem sürdü boya sürdü, yanaklarına çilek kırmızısı allık, morumsu boya, sonra iki oda hizmetçisini yolladı, saygılarını sunsunlar diye ona yolladı, Ciliegia Grande ile Kirschie Real'ı... İşte Zambosy bekliyor beni!.. Sonra o sırtını döner dönmez çıkını omzuna attı, Anna Livia, istiridyeyesuratlı, göğsü dimdik ilerde.”

Evrensel Tarihin Irmakları

Kadınların çamaşır çitilemeleri bile ırmakları anımsatır. Konuşmalarında, yaptıkları işten yakınırlarken kullandıkları sözcükler Moldau, Dinyeper ve Ganj ırmaklarını çağırıştırır.

Joyce, kitabına koymak için dünyadaki ırmak adlarını derlemiştir. Romanını dünyanın çeşitli ülkelerinde okuyan gençlerin, kendi ırmaklarının adını görünce yabancılik çekmeyeceklerini söylemiştir.

ALP'in Acısı

ALP'in son sayfaları, alacakaranlıkta, Joyce'un yazdığı en büyüü bölümlerden biridir. Saatin madeni tiktağını duyarız sanki:

“Pingpong! İşte Sexaloitez Çanı! İşte Concepta! Pang!”

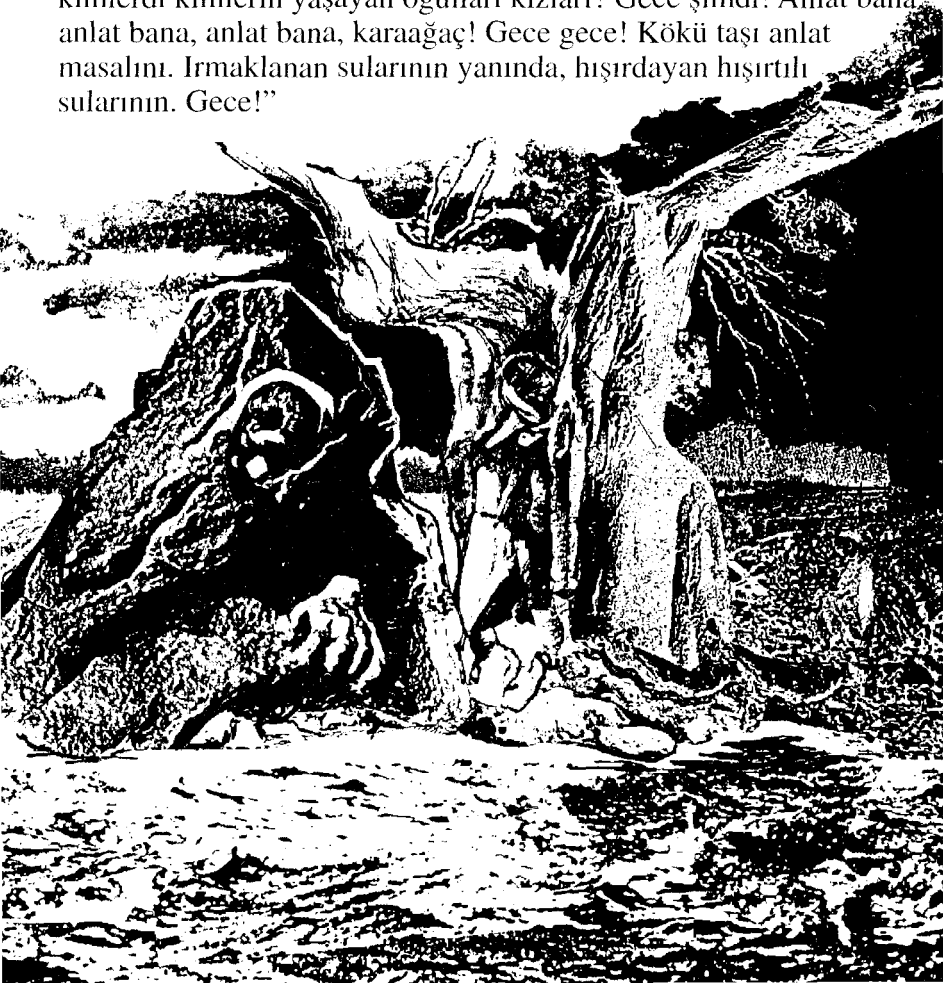
Soğuk bir rüzgâr esmektedir ırmakta. Yaslı bir hava vardır. Anna Livia'nın çocuklarının yası tutulurken “İrlandalı acısı”nı yakalamıştır Joyce.

“Nerede çocukları şimdi, ha nerede? Batmış krallıkta mı gelecek güçte mi yoksa? Allalivial, allalluvial! Aynı, aynı, göçüp gitti, çekip gittiler.”

Bir şimşek çakar, sonra akşam karanlığı çökmeye başlar. Çamaşırcı kadınlar biçim değiştirirler ağır ağır, biri taş, biri ağaç olur. Birbirlerinin söylediklerini pek duyamazlar artık, ama belli belirsiz mırıltılarla dedikodu etmeyi sürdürürler; sonra da gece ırmağının sularına karışarak yok olurlar.

“Duyulmuyor sularından. Hışırtılı sularından. Uçuşan yarasalar, tarla farelerinin konuşmaları. Ho! Gitmedin mi daha eve? Ne Tom Malone? Yarasa seslerinden duyulmuyor, akan sularından. Ho, konuşma kurtarır bizi. Şu karaağaç kadar yaşlıyım. Shaun’un masalı mı Shem’in mi? Hepsi Livia’nın kız-oğulları. Kara atmacalar duyuyor bizi. Gece! Gece! Düşüyor kafam. Şu taş kadar ağırım. John’u ya da Shaun’u anlatacak mısın bana? Shem’le Shaun kimlerdi kimlerin yaşayan oğulları kızları? Gece şimdi! Anlat bana, anlat bana, karaağaç! Gece gece! Kökü taşı anlat masalını. Irmaklanan sularının yanında, hışırdayan hışırtılı sularının. Gece!”

Ama bu büyüü ortamda Anna Livia silinmez, yok olmaz.

“Tys Elvenland! Kaynıyor zamanlar, mutlu dönüşler. Yepyeni. Ordovico ya da viricordo. Anna’ydı, şimdi Livia, sonra Plurabelle olacak.”

Joyce’un Harriet Weaver’a yazdığı gibi...

Anna Livia’nın
sonu bir şeye benzemiyorsa
dil konusunda budalanın
tekiyim demektir.

Sürgün'ün Son Sürgünü

Joyce'un yaratıcılık dönemi **Finnegan'ın Uyanışı'nın** 1939'da yayımlanmasıyla sona erdi. Ortalığı savaş bulutları kaplarken, Lucia'yı korumaktaydı o. Bir yıl kent dışına, St Gerand le Puy'a çekildi ve orada sadece Samuel Beckett ve Paul Léon gibi eski dostlarla görüştü. Fransa'nın düşmesi ve Almanların ülkeyi işgal etmesiyle durum iyice kötüleşince, Birinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi İsviçre'ye kaçtı. 1940 Aralığı'nda ailesiyle birlikte Zürih'e gitti, sürgündeydi yine, gücü iyice azalmıştı. 13 Ocak 1941'de, geçirdiği önemli bir ülser ameliyatından sonra öldü.

Joyce, 1904'te Dublin'den ayrıldığı zaman, Trinity College'in Müdürü, Sir John Pentland Mahaffy, şunları söylerken çağdaşlarının çoğunun düşüncelerini dile getirmişti:

Tanrıya şükürler olsun ki, ikisi de (Joyce ve George Moore) Dublin'den defolup gittiler. Ama bunu yapmadan da bir çift kokarca gibi, namuslu insanların üstüne pis kokularını saçtılar. Adanın eski yerlileri için ayrı bir üniversite kurmanın yanlış olduğunu söylemişim; James Joyce da bu düşüncemin ne kadar doğru olduğunu gösterdi.

O kokular neredeyse bütün bütüne uçup gitmiştir şimdi; Joyce'un gerçek yüzü ortaya çıkmıştır: Ailesine ve sanatına bağlı bir insandı o.

Joyce şimdi (turist dolarlarının gücü sayesinde) kendi kentinde bile moda olmaya başlamıştır; **Çiçekaçma Günü** (16 Haziran), New Orleans'ın ünlü Mardi Gras şenlikleriyle boy ölçüşmeye başlamıştır.

Joyce'un **Dublinliler**'indeki "Kurul Odasında Sarmaşık Günü" öyküsünde Bayan O'Connor'ın Parnell için söylediği gibi: "Artık ölüp gitti ya, hepimiz ona saygı duyuyoruz."

Sanatçılar içinde yaşamını en çok anlatan yazar, acaba şu soruyu sormuş muydu kendine...

Joyce

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN

James Joyce, tıpkı Picasso, Schoenberg ve Stravinsky gibi, modernizm akımının önemli temsilcilerindendir. Ama, ne yazık ki, **Joyce**'un o ünlü "zor anlaşılabilirliği", kitap okurlarının cesaretini kırar ve **Joyce**'un eserlerinden uzak durmalarına neden olur. Oysa bu eserler, son derece insan sevgisi ve mizah doludur, üstelik düşünülenin aksine sürükleyicidir.

Joyce, yaşamının büyük bir bölümünü kendi kararıyla sürgünde geçirmesine karşın, eserleri Dublin üzerinde odaklanmıştır. İrlandalı senatör, yazar ve Trinity Koleji öğretim görevlisi David Norris, **Joyce**'un hayal dünyasının labirentlerinin, yani Dublin'in bir haritasını veriyor bize. Bizi "Dublinliler" gibi gençlik hikâyelerinden yola çıkarıp, "Sanatçının Genç Bir Adam Olarak Portresi" gibi ciddi bir romandan geçirip, Ulysses gibi destanlaşmış bir esere getiriyor ve "Finnegan'ın Uyanışı"yla yolculuğu sona erdiriyor. Carl Flint'in resimlediği "**Yeni Başlayanlar İçin Joyce**", kitap okurlarının **Joyce** ile ilgili bütün kuşku ve tereddütlerini kafalarından siliyor.

0 0975 321522773

975-325-227-7